

Міністерство освіти і науки України
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука
Педагогічний факультет
Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ
ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Виконала:

студентка педагогічного факультету
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Мельничук Інна Олександрівна

Керівник:

доктор педагогічних наук, професор

Красовська Ольга Олександрівна

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент

Янцур Любов Антонівна

Рівне – 2022

УДК 372

**МЕЛЬНИЧУК І. О.
ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ
ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

В роботі розкриваються теоретико-методичні аспекти формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності, їх роль у модернізації процесу художньо-естетичного розвитку дітей в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти. Автором теоретично обґрунтовано компоненти, критерії та рівні дизайнерського мислення дошкільнят, окреслено організаційно-педагогічні умови та впроваджено у практику закладу дошкільної освіти модель методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності. На основі розробленої моделі здійснено експериментальну перевірку авторської методики та накреслено основні напрями реалізації результатів дослідження ефективності форм, методів, інноваційних технологій формування дизайнерського мислення у процесі навчання зображувальної діяльності дітей.

Ключові слова: дизайнерське мислення, мистецька освіта, заняття зображувальної діяльності, вихователі закладів дошкільної освіти.

**MELNYCHUK I. O.
FORMATION OF DESIGN THINKING
CHILDREN OF PRESCHOOL AGE IN CLASSES
IMAGING ACTIVITIES**

The paper reveals the theoretical and methodological aspects of the formation of design thinking of preschool children in art classes, their role in modernizing the process of artistic and aesthetic development of children in the educational environment of preschool education. The author theoretically substantiates the components, criteria and levels of design thinking of preschool children, outlines the organizational and pedagogical conditions and introduced into the practice of preschool education model of methods of forming design thinking of preschool children in art classes. On the basis of the developed model the experimental check of the author's technique is carried out and the basic directions of realization of results of research of efficiency of forms, methods, innovative technologies of formation of design thinking in the course of training of children's pictorial activity are outlined.

Key words: design thinking, art education, art classes, educators of preschool education institutions.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	11
1.1. Формування дизайнерського мислення дошкільнят як наукова педагогічна проблема.	11
1.2. Дизайн-діяльність, ігродизайн та художнє конструювання – чинники формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку.	23
1.3. Державні вимоги до формування дизайнерського мислення дошкільнят у змісті нормативних документів МОН.	28
Висновки до першого розділу	34
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗОБРАЖУВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	37
2.1. Педагогічна діагностика рівнів сформованості дизайнерського мислення дітей дошкільного віку.	37
2.2. Методика формування дизайнерського мислення дошкільнят у зображувальній діяльності.	52
2.3. Визначення ефективності проведеної роботи щодо впровадження методики формування дизайнерського мислення дошкільнят у зображувальній діяльності.	80
Висновки до другого розділу	83
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ	101

ВСТУП

Актуальність і доцільність дослідження. В умовах сучасної дошкільної освіти особливого значення набуває формування дизайнерського мислення молодших дошкільнят. Під проблемою формування дизайнерського мислення ми розуміємо становлення художньо-естетичної культури та розвитку творчого мислення. У психологічній та педагогічній літературі формування мислення дитини завжди знаходило своє відображення, ми ж розглядаємо дизайнерське мислення як особливий освітній процес. Проблемою розвитку дизайнерського мислення дошкільнят займалися вчені : Л. Виготського, Г. Ермаш, А. Козарева, Я. Пономарьов, Н. Конишева, К. Павлик, Т. Носаченко, Л. Вержиковська, В. Вільчинський, Л. Маліновська, Б. Неменський, О. Олійник, Н. Казьмірчук, В. Сирота, В. Тименко, М. Фішер. Винятковість дизайнерського мислення знайшла своє відображення і в роботах теоретиків дизайну: Г. Демосфенової, Е. Жердева, В. Пузанової, В. Сидоренко.

У вивченні психологічного аспекту дизайнерської творчості важливе значення мали дослідження творчості і творчого мислення Л. Виготського, Г. Єрмаш, А. Козаревої, А. Матюшкіної, Я. Пономарьова. Дизайнерська освіта неможлива без формування дизайнерського мислення. Вивчення проблеми мислення в дизайнерській діяльності було започатковано ще в середині 60-х років ХХ-го ст. Г. Щедровицьким.

Аналіз наукової літератури дає нам можливість стверджувати, що розвиток дизайнерського мислення відбувається за допомогою художньої діяльності. Вивченням дитячого дизайну і впровадженням цього напрямку в практику дошкільних освітніх установ займаються окремі педагоги, такі як Г. Пантелеєв, О. Кузнецова, Е. Валіуліна, А. Яригіна, О. Скрябіна, що представляють свої думки і напрацювання в невеликих статтях деяких періодичних виданнях. У дизайнерській діяльності у дітей формується особливий тип мислення, який можна назвати дизайнерським мисленням.

Науково-теоретичні засади формування дизайну як науки розкрито у працях Л. Безмоздіна, О. Бойчук, М. Воронова, О. Генісаретського, В. Даниленко, О. Дем'янчук, Л. Оршанського, В. Папанек, В. Прусак, В. Сидоренко, А. Чебикіна О. Фурси. Теорію і практику дизайнерської освіти досліджували В. Бутенко, Г. Гребенюк, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, В. Радкевич, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Тименко, О. Шевнюк.

Дизайнерська діяльність це не лише процес набуття художніх знань і вмінь, а, насамперед, як універсальний засіб особистісного розвитку дошкільнят на основі виявлення індивідуальних здібностей, різнобічних естетичних потреб та інтересів. У зв'язку з цим дітей має направляти дитину на поглиблення знань про форму предметів, просторові співвідношення, оволодіння практичними навичками. На допомогу приходять заняття з дизайну, які привчають дитину до бачення світу у просторовому, функціональному аспекті, що відповідає інтересам самих дітей і завданням їхнього подальшого розвитку.

Актуальність проблеми формування дизайнерських здібностей дошкільнят засобами образотворчості зумовила вибір теми дослідження: **«Формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності»** та визначення мети та завдань, об'єкта, предмета наукового пошуку.

Мета дослідження – обґрунтувати теоретико-методичні засади та експериментально перевірити ефективність методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку.

Відповідно до поставленої мети визначено **завдання дослідження**.

1. З'ясувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії і практиці діяльності закладів дошкільної освіти.
2. Визначити й науково обґрунтувати сутність, структуру й функційне навантаження поняття «дизайнерське мислення дитини дошкільного віку».
3. Розкрити сутнісні ознаки, критерії і рівні сформованості дизайнерського мислення дитини дошкільного віку.

4. Теоретично обґрунтувати й розробити організаційно-педагогічні умови та методику формування дизайнерського мислення дитини дошкільного віку.
5. Впровадити і експериментально перевірити ефективність психолого-педагогічних умов та методики формування дизайнерського мислення дитини дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – освітньо-виховний процес у закладах дошкільної освіти.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови та методика формування дизайнерського мислення дитини дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на тому, що розробка і впровадження методики формування дизайнерського мислення дитини дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності сприятиме її оновленню, зростанню рівня готовності майбутнього вихователя до розв'язання завдань художньо-естетичного виховання дошкільників, формуванню конкурентоспроможного педагога, здатного до творчої самореалізації у професійній діяльності.

Методологічну основу дослідження становлять провідні положення теорії пізнання, системного підходу як методологічного способу пізнання педагогічних фактів, явищ, процесів, міждисциплінарного підходу, що обумовлює осмислення філософських, мистецьких, історико-культурологічних, психолого-педагогічних концепцій, вивчення наукових джерел вказаних галузей знань; професійної педагогіки як науки; концептуальні положення педагогіки і психології щодо творчого професійного розвитку особистості; теоретичне обґрунтування інноваційного підходу до змісту, форм і методів мистецько-педагогічної підготовки вчителів початкової школи.

Теоретичною основою дослідження є наукові праці, що розкривають проблеми філософії, психології, педагогіки, мистецької освіти, педагогічної інноватики: філософські концепції розвитку сучасної освіти (В. Андрущенко,

С. Клепко, В. Луговий, В. Огнев'юк, П. Саух); положення психологічної науки про формування особистості педагога (Г. Балл, І. Бех, М. Дяченко, С. Максименко, В. Моргун, О. Науменко, В. Рибалка, Б. Теплов); наукові ідеї психології, педагогіки, мистецтвознавства та культурознавства щодо гуманізації й гуманітаризації освіти (С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Краєвський, Ю. Мальований, Н. Ничкало); наукові положення теорії професійного становлення педагога (Г. Васянович, П. Воловик, Б. Гершунський, О. Пехота, М. Солдатенко); теоретико-методичні основи підготовки вихователя закладу дошкільної освіти у педагогічних закладах вищої освіти (О. Антонова, В. Бондар, Н. Бібік, Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, Л. Коваль, О. Савченко, Г. Тарасенко), питання готовності вихователя до професійної діяльності (О. Абдулліна, А. Алексюк, Л. Хомич, Л. Хоружа); різнобічні аспекти впровадження освітніх технологій (В. Беспалько, А. Вербицький, Н. Маслова, М. Махмутов, В. Оконь, О. Падалка, О. Пехота, Г. Селевко, С. Сисоєва); результати методичних досліджень у галузі мистецької та дизайн-освіти (О. Коновець, А. Линенко, Л. Масол, В. Орлов, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Фурса, О. Шевнюк).

Методи дослідження : *теоретичні* – системний аналіз, психолого-педагогічної, дидактичної, літератури з проблеми професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, формування готовності до забезпечення умов методики формування дизайнерського мислення дитини дошкільного віку з метою визначення теоретико-методологічних засад дослідження, розробки концепції й експериментальної моделі; формулювання основних положень і висновків дослідження; історико-педагогічний (ретроспективний) аналіз для визначення теоретичних засад означеної проблеми; порівняльний аналіз для зіставлення різних поглядів на проблему; *теоретичне моделювання* – з метою розробки методичної системи; *емпіричні* – діагностувальні (бесіди, опитування, анкетування, тестування) на пошуковому та діагностувальному етапах для вивчення стану формування готовності до забезпечення умов дошкільної

освіти; *обсерваційні* – спостереження за освітньо-виховним процесом; *праксиметричні* – вивчення навчальної документації, планів, програм, результатів діяльності дітей; *експериментальні* – методи, з-поміж яких провідним буде *педагогічний експеримент* (констатувальний, формувальний та прикінцевий (контролювальний) етапи) з метою підвищення комунікативних якостей професійного мовлення; на етапі узагальнення одержаних результатів буде використано *кількісний та якісний аналізи, методи математичної статистики* для визначення результативності запропонованої методики формування дизайнерського мислення дитини дошкільного віку.

Організація та експериментальна база дослідження.

Експериментальне дослідження проводилося впродовж 2020–2022 років. У ньому брали участь студенти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне) та колективи ЗДО №17 м. Рівного.

На першому – *теоретико-концептуальному* етапі (2020-2021 р.р.) – обґрунтовано актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання наукового пошуку, розроблено його концепцію; проаналізовано стан проблеми у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії та практиці; систематизовано провідні наукові підходи до її розв'язання; уточнено тезаурус дослідження.

На другому – *аналітико-пошуковому* етапі (2020-2021 р.р.) – розроблено програму експериментальної роботи; визначено сутнісні характеристики дизайнерського мислення дітей; обґрунтовано теоретичні засади й розроблено методику формування дизайнерського мислення дитини дошкільного віку у процесі професійної підготовки художньо-естетичного розвитку дітей; обґрунтовано критерії відбору інноваційних технологій, що забезпечують ефективність цього педагогічного процесу.

На третьому – *експериментальному* етапі (2021-2022 р.р.) – визначено критерії, рівні, показники та методи діагностики методики формування

дизайнерського мислення дитини дошкільного віку; здійснено організацію та проведено констатувальний та формувальний етапи педагогічного експерименту, у процесі яких перевірено ефективність авторської моделі; упроваджено результати дослідження.

На четвертому – *узагальнюючому* етапі (2021-2022 р.р.) – здійснено статистично-кількісний аналіз й узагальнення результатів експериментальної роботи; сформульовано висновки, окреслено перспективи подальших наукових пошуків.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження. У магістерській роботі досягнуто таких **наукових результатів**: уперше: визначено й науково обґрунтовано сутність, структуру й статус поняття «дизайнерське мислення дітей дошкільного віку»; окреслено сутнісні ознаки, складники, критерії і рівні сформованості дизайнерського мислення та художньо-естетичного виховання дітей; розроблено організаційно-педагогічні умови формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності; здійснено обґрунтування моделі методики формування дизайнерського мислення та художньо-естетичного виховання дітей; апробовано розроблену авторську модель.

Практичне значення очікуваних наукових результатів полягає в можливості застосування наукових положень і висновків дослідження у практичній діяльності : запропоновані в дослідженні експериментальна модель, зміст, форми, методи, засоби, сутнісні ознаки, критерії і рівні сформованості дизайнерського мислення, художньо-естетичного розвитку дітей можуть бути використані науковцями й викладачами вищих педагогічних навчальних закладів для її оцінювання, що сприятиме корекції й вдосконаленню професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Апробація та впровадження результатів дослідження здійснювалися на засіданнях кафедри початкової та дошкільної освіти МЕРУ, на лекціях з методики образотворчого мистецтва для студентів педагогічного факультету.

Основні положення й результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях і методологічних семінарах різного рівня, зокрема :

Мельничук І. О. Формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності. Актуальні проблеми формування творчого педагога в контексті нового Базового компоненту дошкільної освіти: *Збірник тез виступів учасників Регіонального науково-практичного семінару* (м. Рівне, 26 травня 2021 року) / за ред. О. О. Красовської, Л. Б. Мельничук, І. П. Мисько; ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне: МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2021. С. 78-82.

Мельничук І. О. Формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності. *Збірник тез виступів учасників студентської науково-практичної конференції Психолого-педагогічні особливості формування особистості в освітньому просторі: історичний досвід та практика сьогодення* (м. Рівне, 3 листопада 2021 року) / за ред. Л. Б. Мельничук; ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне: МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2021. С. 78-82.

Структура роботи: магістерська робота Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів: теоретико-аналітичного та дослідно-експериментального, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1. ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Формування дизайнерського мислення дошкільнят як наукова педагогічна проблема

Формування мислення людини завжди знаходило своє відображення у дослідженнях провідних науковців минулого і сучасності, ми розглядаємо мислення у розумінні професійно-художньої діяльності, а саме дизайнерського мислення та його особливостей в процесі вивчення основ формоутворення. У вивченні психологічного аспекту дизайнерської творчості, важливе значення мали дослідження творчості і творчого мислення, роботи: Л. Виготського, Г. Ермаш, А. Козаревой, А. Матюшкіна, Я. Пономарьова.

Дизайнерська освіта дітей дошкільного віку неможлива без формування дизайнерського мислення. Вивчення проблеми мислення в дизайнерській діяльності було започатковано ще в середині 60-х років ХХ-го ст. Г. Щедровицьким. Досліджувати мислення, на його думку, можна на основі зовні вираженої поведінки людей, мови і продуктів мови в двох формах: як образу визначених об'єктів, зображення або відображення та як процесу або діяльності, за допомогою якої цей образ виникає [90, с. 32-34].

Аналіз спеціальної літератури дає змогу виокремити поняття «дизайнерське мислення», що вперше було введено Н. Кондратьєвою. Дизайнерське мислення, на її думку обумовлює наявність у людини таких оціночних суджень і способів творчої діяльності, які визначають естетичне ставлення до світу речей і до навколишньої дійсності в цілому [24, с. 19]. На думку українського дизайнера В. Даниленко, дизайнерське мислення, визначається, як процес розв'язання складних проектних задач, а також

набуття нових знань. Елементарне дизайнерське мислення включає основні структурні компоненти зрілого дизайнерського мислення, але в тому вигляді, який відповідає віковим можливостям дошкільнят.

На думку Л. Малиновської, воно формується через спеціальну інформацію, постановку завдань по створенню окремої середовища та пошук способів їх реалізації. Це перший, сформований під керівництвом вихователя, рівень дизайнерського мислення. Його слід відрізнити від стихійного, некерованого сформованого рівня, несформованого до початку систематичного навчання і залежного від спеціальних умов і індивідуальних здібностей дитини [45, с.12]. На думку Д. Богоявленської, професійне мислення дизайнера – це цілеспрямований процес творчого переосмислення дійсності в застосуванні до об'єкта проектування і зв'язаних з ним проблем формоутворення [9, с.52].

«Єдність естетичного і морального виховання, а також виховання громадянського і суспільного, гармонія істини, добра і краси є не лише очікуваним результатом, але й передумовою естетичного виховання». Визріла необхідність конкретного вирішення проблеми естетичної освіти в закладі дошкільної освіти в цілому й дизайн-освіти зокрема. У дітей дошкільного віку розвивається мислення, активно здійснюється процес пізнання, формується індивідуальність, здібності, потенційні можливості. Дитячий вік – це час, коли увага дитини звернена до навколишнього середовища, і вона засвоює все, що має для неї життєво важливе значення. Саме тому важливим аспектом цього процесу постає розвиток дизайнерського мислення на заняттях образотворчого мистецтва й трудового навчання.

У дитини-дошкільника є природні задатки, які виявляються в елементарних думках «красиво», «негарно», «подобається» і так далі. Педагогам і батькам важливо помітити, створити умови для розвитку цих задатків. Перші уявлення про естетику і естетичне відношення до навколишнього світу (природі, предметному миру, витворам зображального

мистецтва), художній досвід дитина набуває в різних видах зображувальної діяльності.

Головними показниками такого мислення є композиційні навички, об'ємно-просторове мислення, образно-логічне мислення, зображальна письменність, художньо-конструктивне бачення світу. У цей час питання про розвиток основ дизайнерського мислення являється актуальним, оскільки цей вид діяльності означаємо для художньо-естетичного і інтелектуального розвитку дітей. Дизайн, як явище сучасною життя, як вигляд мистецтва, як частина культури не може не бути присутній в системі дошкільної освіти. Інтерес до дизайнерської діяльності в дошкільному віці і збереження його надалі буде сприяти розвитку у дитини предметно-образних способів пізнання, невербального мислення і комунікативних здібностей.

Елементарне дизайнерське мислення включає основні структурні компоненти зрілого дизайнерського мислення, але в тому вигляді, який відповідає віковим можливостям дошкільнят. На думку Л. Малиновської, воно формується через спеціальну інформацію, постановку завдань зі створення окремого середовища та пошук способів їх реалізації [45, с. 14]. Це перший, сформований під керівництвом вихователя, рівень дизайнерського мислення. Його слід відрізнити від стихійного, некерованого сформованого рівня, несформованого до початку систематичного навчання і залежного від спеціальних умов і індивідуальних здібностей дитини.

Визріла необхідність конкретного вирішення проблеми естетичної освіти в школі в цілому й дизайн-освіти зокрема. У дошкільнят розвивається мислення, активно здійснюється процес пізнання, формується індивідуальність, здібності, потенційні можливості. Дитячий вік – це час, коли увага дитини звернена до навколишнього середовища, і вона засвоює все, що має для неї життєво важливе значення. Варто не пропустити цей момент у формуванні мислення дитини. Саме тому важливим аспектом цього процесу постає розвиток дизайнерського мислення на заняттях образотворчого мистецтва й трудового навчання [63, с.12].

Працюючи з папером і картоном на заняттях образотворчого мистецтва й художньої праці, діти дошкільного віку знайомляться із особливостями формоутворення з листових матеріалів, у нашому випадку – паперу, що є одним з найпростіших, доступних і легко оброблюваних матеріалів. Залежно від задуму й призначення виробу застосовують папір різний за товщиною, фактурою, текстурою й кольором. Самореалізація особистості є важливим показником її життєдіяльності, а особливо в розвитку учнів – однієї із провідних сфер людської життєдіяльності. Необхідним атрибутом самореалізації є саморозвиток особистості як вияв суб'єктної активності в будь-якій діяльності. У зв'язку з цим важливо виокремити самореалізацію як показник успішності в творчій діяльності.

Системне дизайнерське мислення - це мислення, яке можна сформулювати при оволодінні спеціальними знаннями вміннями в умовах певної естетико-педагогічної середовища, а також в процесі виникнення проблемно-пошукової ситуації і способів її рішення [45, с.8]. Згідно з науковими даними, дизайнерське мислення включає в себе наступні параметри:

- конструктивність;
- доцільність;
- варіативність, гнучкість;
- почуття стилю і стильової гармонії.

Конструктивність - ця така якість мислення, яка дозволяє проаналізувати певну предметну ситуацію і на основі цього перетворити її. Так якщо річ не відповідає практичним або естетичним вимогам, що висувуються, то виникає проблемна ситуація, для рішення якої повинна бути намічена певна система дій, направлених на виправлення недосконалості предмета. Ця стадія в проектній діяльності є, мабуть, найбільш важливою, оскільки дозволяє передбачити і усунути нестачі функціонування речі ще на стадії розробки.

Доцільність як якість дизайнерського мислення тісно пов'язана з конструктивністю. Якщо конструктивність можна визначити як здібність до

постановки цілей, то доцільність - це здатність будувати систему дій відповідно точному до цих цілей. У доцільності відбивається розуміння зв'язку декоративно-художніх і конструктивних властивостей предмета з областю його функціонування. Вибір матеріалу, кольору, декору також відбувається на основі доцільності.

Варіативність і гнучкість мислення дозволяють створювати і розробляти не один, а декілька варіантів проектів, відповідних меті. Творчо мисляча людина старається побудувати по можливості більше гіпотез, з яких можна вибрати один самий кращий варіант, а можна розробляти і багато які варіанти, як різновиди творчого розв'язання проблеми. Варіативність мислення, безумовно, підвищується з розширенням досвіду і знань, але крім них в учбовому процесі велику роль грає і використання відповідних методів, спеціально стимулюючих рішення творчих задач.

Почуття стилю і стильової гармонії дозволяє підходити до оцінки навколишнього предметного середовища як до єдиного цілого. Поняття «стиль» означає саме стійка єдність. Звичайно ця єдність виражається через певні ознаки і прийоми художнього оформлення, про які у дошкільнят повинні бути сформовані відповідні знання. Взагалі поняття «стиль» об'єднує в собі досить складний комплекс діалектичних відносин змісту і форми, в тому числі культурно-історичні особливості епохи, її світогляд. [22, с.50]

Таким чином, у дошкільнят необхідно розвивати такі якості мислення, як конструктивність, доцільність, варіативність, гнучкість, а також почуття стилю і стильової гармонії. Розвиток цих якостей важливий, оскільки вони лежать в основі формування дизайнерського мислення і важливі для всебічного розвитку особистості дитини. Далі в роботі ми детально розглянемо дизайн освіти дошкільнят і висвітлимо оптимальні умови, при яких розвивається дизайнерське мислення і діяльність, формуються зображувальні навички.

Дитячий дизайн, його особливості, типи і види. Дизайн-діяльність дошкільнят - це особливий вид художньої діяльності, об'єднуючий в собі

різні види творчості: малювання, ліплення, аплікація, конструювання, художній труд. Дитячий дизайн – це вид художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, орієнтований на розвиток їхніх художніх здібностей і практичних умінь художнього конструювання [41, с.12].

Дитячий дизайн визначається як галузь художньо-естетичної освіти дошкільників, що інтегрується з конструюванням, художньою працею, зображальною діяльністю. В. Котляр, характеризуючи дитячий дизайн, зазначає, що у ньому єдність дидактичних і творчих завдань відповідає сучасним педагогічним тенденціям поліхудожнього розвитку дітей визначає таку типологію у структурі дитячого дизайну (відповідно до класифікації, прийнятої в професійному дизайні) [28, с.120]:

- дизайн площинний (аплікативно-графічний);
- об’ємний (наочно-декоративний);
- просторовий (архітектурно-декоративний).

Схарактеризуємо вищезазначені напрями дитячого дизайну більш детально. *Перший напрям – «аранжування»* – зумовлює розвиток традицій дитячого рукоділля з орієнтацією на прикрашання одягу і декор інтер’єру (лялькового, дитячого, святкового). Це можуть бути: композиції фітодизайну, букети, гербарії-картини, біжутерія з штучного та природного матеріалу, вироби так званого «паперового фольклору», вітражі і мозаїки з кольорового пластику, ігрові деталі та елементи сюжетно-тематичних, казково-чарівних і орнаментальних композицій [41, с.22]

Програма навчання дітей аранжування включає ознайомлення з доступними його видами, їх практичне освоєння дітьми, а також ознайомлення з поняттям «ансамбль» як естетично організованої цілісності (комплект одягу, набір посуду – сервіз, гарнітур меблів, ансамбль інтер’єру). Діти виконують настінні композиції, використовуючи прийоми декору («напилення», «вощіння», розписи, аплікації); оформляють свій побут рукодільними виробами (плетіння, ткання, кераміка і т. п.), співпрацюють у

створенні спільних робіт для ляльково-ігрового і святкового дизайну одягу й інтер'єру [28, с.126].

Другий напрям – «дизайн одягу» – визначає за необхідне ознайомлення дітей з культурою одягу і деякими доступними дошкільникам способами створення малюнків – ескізів, фасонів і декоративної обробки одягу.

На дозвіллі діти малюють ескізи костюмів для персонажів літературних творів, мультфільмів, спектаклів, а також для себе – одяг повсякденний і святковий. Робота в цьому напрямі формує у дошкільника увагу та інтерес до свого зовнішнього вигляду, ляльково-ігрового і театрального гардеробу.

Педагог, надаючи дітям інформацію про цей вид дитячого дизайну, розповідає, що одяг може бути повсякденним, святково-карнавальним. Педагог розповідає дітям, що одяг повинен прикрашати людину, він має бути завжди охайним, зручним. Діти, особливо дівчатка, намагаються «проекувати» фасони одягу, малюючи «панночок», «принцес», анекениць, артистів естради [28, с.128].

Разом з педагогом діти, займаючись цим видом дитячого дизайну, створюють моделі (малюнки, аплікації) карнавальних масок, головних уборів і взуття, реквізиту і костюмів для свят, розваг, драматизації. Для повноцінних занять дітей старшого дошкільного віку дизайном одягу фонд дитячого садка бажано було б збагатити новим устаткуванням для дизайну одягу (манекенами, лекалами, швейною машиною, рамками для ткання і плетіння, пряжею, клаптиками, біжутерією), аксесуарами гардеробу (сумочки, віяла, рукавички, окуляри, парасольки, тростини, біжутерія).

Третій напрям – *декоративно-просторовий дизайн*. Це достатньо новий вид дитячої дизайн-діяльності, що має безпосереднє значення для розвитку витоків культури соціопросторової творчості, основ архітектурно-художньої освіти дітей як практичної діяльності з естетичного впорядкування життя в дитячому садку та сім'ї.

Просторовий дизайн орієнтує увагу дітей на декоративне оформлення будівель і ландшафту, на естетизацію ляльково-ігрового простору, інтер'єрів

групових кімнат, приміщень дошкільного навчального закладу, а також різних культурно-просвітницьких установ, які відвідують діти. Дошкільників ознайомлюють з минулим і теперішнім часом національної архітектури, вчать звертати увагу на об'єкти містобудування, особливості внутрішнього облаштування будинку й кімнат. Діти набувають елементарних умінь, основ дизайн-досвіду при створенні макетів кімнат, будиночків («курінь», «хата», «палац», «хмарочос»), використовуючи підручні матеріали (папір, картон, коробки, пакети, балони [28, с.132].

Декоративно-просторовий дизайн – це також захопливі ігри-заняття з дітьми на природі – в лісі, на березі річки, морі, в горах. Діти-архітектори, діти-дизайнери творчо зводять споруди з гілочок і піску, черепашок і глини, каміння, реалізуючи у своїх архітектурно-ландшафтних фантазіях доступні віковим та особистісним можливостям основи дизайну.

Види дитячого дизайну: *предметно-декоративний (прикрашання предметів), просторово-декоративний (естетичне перетворення навколишнього середовища), віртуальний (комп'ютерний) дизайн* [41, с.24].

Дитяча дизайн-діяльність найбільшою мірою пов'язана із рукоділлям, тому її називають дизайн-рукоділлям (Японія, Італія, США, Франція та ін.). У зміст поняття «дитячий дизайн» входять поняття «дизайн-рукоділля» і «дизайн-проект». Дизайн-рукоділлям можна назвати невеликі прикраси-аранжовки, виконувані дітьми самостійно й, так би мовити, «одномоментно».

«Дизайн-проект» передбачає складніший, триваліший (етапний) і колективний характер діяльності (моделювання одягу, архітектурно-художній, декоративно-просторовий дизайн). При проектуванні об'єкта професійного дизайну звичайно вивчається його прикладна функція та умови експлуатації (навіщо створюється виріб, де і як він буде використовуватися), опрацьовуються варіанти його композиційно-конструкторських рішень з оптимальним поєднанням матеріалів і естетичної обробки, його ергономічні показники (урахування антропології, гігієни й моторики дитини).

Організовуючи дизайн-діяльність з дітьми дошкільного віку, педагог реалізує низку завдань – як загальних, так і більш практико орієнтованих. До загальних завдань можна віднести: виховувати у дітей інтерес, естетичне ставлення до навколишньої дійсності, творів мистецтва; долучати до благоустрою і прикрашання свого ігрового простору, оточення [41, с.32].

На думку Г. Пантелєєва, у роботі з дітьми у галузі дитячого дизайну педагог має розв'язувати такі практичні завдання [62, с.24]:

- ознайомлювати зі способами площинного та об'ємно-просторового оформлення: моделювання, макетування (фасони і декор одягу, виготовлення аксесуарів);

- показувати, як слід планувати свою роботу за етапами: задум, ескіз, макет, втілення (самостійно або з дорослим);

- організувати участь дітей у створенні педагогічних композицій до святкових ранків та розваг (фризи, панно, колажі, панорами, діорами) і в тривалих архітектурно-художніх проектах (за сюжетами казок, за фольклорно-історичною темою, в контексті дизайну сучасного міста і села);

- вчити дітей використовувати сучасне обладнання (лекала, трафарети, степлери тощо) та різні матеріали (природні – дерево, камінь, тканини тощо, і штучні – різна упаковка, біжутерія, плівки, галантерея)

У дошкільному навчальному закладі використання основ дизайну (художнього конструювання) пов'язане зі створенням художнього образу виробу з паперу, природних та утилізованих матеріалів [45, с.120].

Як зазначено у парціальній програмі художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості», серед завдань, які реалізуються у навчанні дітей 5–6 років основ дитячого дизайну, найбільш важливими є :

- збагачення елементарних уявлень дітей про дизайн як мистецтво вигадувати й продумувати зовнішній вигляд предметів побуту, одягу, окремої кімнати, цілого приміщення;

- розвиток конструктивних та раціоналізаторських здібностей, здатності до доцільного просторового розташування різних предметів (співвіднесення за розміром, кольором, формою), створення план-схем, проектів дизайну різних об'єктів довкілля;
- виховання інтересу до різних творчих професій (модельєр, дизайнер), ознайомлення із їх специфічними особливостями;
- розвиток естетичного смаку та творчих здібностей, підтримка прагнення до оригінальності та самоствердження [62, с.34].

Навчання дітей дошкільного віку основ дизайну, що відбувається на основі художнього конструювання, базується на сприйнятті дитиною ознак конструктивного матеріалу різними органами чуттів (дотику, зору), формуванні просторових уявлень (форми, розміру, розміщення предметів та їх частин) та розвиткові діяльності руки як «аналізатора», що дозволяє їй вступити в складні відносини з навколишніми предметами. На етапі дошкільного дитинства художньо-конструювальна діяльність має репродуктивний характер, оскільки діти діють за поясненням, взірцем, технологічними картками, схемами.

У художньому конструюванні, яке засвоюють діти дошкільного віку, прослідковуються характерні ознаки дизайну як такого, адже у процесі творення дітьми власних, передусім нових, об'єктів, предметів, виробів домінуючими виступають два фактори:

- утилітарний – предмет у його матеріальній та функціональній основі;
- естетичний – наповнює предмет змістом, гармонією, красою.

Щоб ефективніше залучати дитину до дитячого дизайну, потрібно відвідувати з нею виставки, музеї, свята. На екскурсіях і в музеях малюк має змогу розглянути зразки старовинної архітектури (хати, садиби, палаци) та архітектури сучасної (типового та оригінального); ознайомлюватися з різноманітністю фасадів і прикрас (вікон, фронтонів, дахів), з фактурою будівельних матеріалів (камінь, цеглина, дерево, черепиця, залізо, скло).

На прогулянках містом дошкільникам слід показувати своєрідність оформлення вітрин і реклами, інтер'єрів і площ, звертати увагу на зовнішній вигляд людей, їхній гардероб. Проводячи екскурсії, вихователь може організувати з дітьми своєрідні «хвилинки замилювання» природними ландшафтами рідного краю, наголошуючи на специфіці його флори та фауни. Такі найперші – й тому найяскравіші – враження запам'ятовуються дитині на все життя, вони є своєрідними уроками естетики для неї. Діти вчаться знаходити схожість і відмінність у доцільній красі форм природи, навколишніх предметах. У своїй продуктивній діяльності вони вчаться дбайливого ставлення до матеріалів, уміння знаходити і використовувати в своїй роботі ознаки естетичної єдності в навколишньому середовищі (сервіз, гарнітур, ансамбль).

Великі можливості для оволодіння дітьми дошкільного віку основами дитячого дизайну мають заняття з художньої праці з використанням елементів художнього конструювання, де форма виробу будується з опорою на основні й цілком доступні старшим дошкільникам принципи міри, ритму, симетрії, композиційної й конструктивної рівноваги тощо.

Зазначає Л. Пантелєєв, аняття дитячим дизайном розвивають у дітей інтелект, культуру мовлення та спілкування, здібності до аналізу й узагальнення, творчі здібності – просторова уява, проектно-образне мислення. Діти починають усвідомлювати своє співавторство, авторську компетентність, беручи участь у створенні об'єктів краси, вчаться упорядковувати, облаштовувати побут, використовуючи досвід дизайну в дитячому садку. Розвиток дошкільника в середовищі дизайну розглядається в єдності формування його естетичного ставлення до навколишньої дійсності та розвитку художніх здібностей [62, с.52].

В художньо-естетичному вихованні дошкільників використовуються два напрями роботи, заґрунтовані на художньому конструюванні (дизайні):

- дизайн для дітей (митці – дітям);
- дитячий дизайн (діти-митці).

Ці напрями утворюють інтеграційну сукупність розвитку дитини, яка може бути реалізованою при чуйному і грамотному керівництві дорослого на базі доступного освоєння дітьми азів прекрасного в продуктивній творчості.

Сутність дизайну для дітей умовно можна розглядати з позицій мистецтвознавчого аналізу досягнень проектувальників, проте ця галузь дизайну має свої педагогічні та пропедевтичні можливості щодо занять дітей дошкільного віку художнім конструюванням (дизайном). Творчість дитини умовно можна прийняти за елементарний зразок «протодизайну», стверджує Л. Маліновська, тому що вона також живиться природовідповідністю відчуття краси, національними традиціями, до яких дорослі залучають малюка завдяки досвіду сімейного виховання [45, с.10].

Дизайн для дітей – це створення дорослими для дитини комфортного матеріального середовища. У дизайн-продукції для дітей ураховується те, наскільки добре малюки відчувають себе в предметному просторі. Так, у ляльково-ігровому інтер'єрі діти відчувають себе більш комфортно, ніж у дорослому; знайома обстановка видається їм більш комфортною для перебування, ніж незвична. Однак будь-яку новизну діти дошкільного віку сприймають емоційно, з цікавістю. Якщо дизайнер ураховує інтереси й вікову специфіку дітей дошкільного віку, то його продукція має більший попит і, завдяки прихованим творчим імпульсам дитини, допомагає педагогам дошкільного закладу та батькам у вихованні та розвитку малюків.

Творчі роботи дітей і вихователів стали займати гідне місце в оформленні інтер'єру, будучи своєрідною візитівкою кожної вікової групи. Багато дошкільних закладів сьогодні використовують досвід комплексного, художньо-образного підходу в оформленні та обладнанні середовища для дитини, що кардинально змінило на багато десятиліть практику дизайн-оформлення дитячого.

Вагомого значення питання запровадження основ дизайну для дітей та естетизації приміщень дошкільних навчальних закладів набуло із

запровадженням у їхню практику засад організації розвивального предметного середовища дитячого садка, зазначає Н. Комоед [23, с.12].

Середовище – це оточення, сукупність умов, в яких малюк зростає, опановує науку життя, стає компетентною особистістю з притаманними їй індивідуальними особливостями. До фізичних параметрів середовища ЗДО висувуються наступні вимоги: архітектура та внутрішнє облаштування приміщень, доступний дітям життєвий простір, його різноманітність та комфортність, наявність зон рекреації, акустичний та візуальний комфорт, дизайн. До дизайнерського облаштування групової кімнати ЗДО висувуються наступні вимоги: її просторість, освітлення, затишність, розташування ігрових зон, столів, ліжок, спортивного знаряддя [23, с.22].

Розвивальне середовище відіграє важливу роль у вихованні дітей дошкільного віку, його створення – актуальне й важливе завдання сучасної дошкільної освіти. Розвивальне середовище – це система матеріальних динамічних і змінних об'єктів діяльності дитини. Серед завдань, які повинно вирішувати предметне середовище, є заохочення дітей до досліджень, випробування нових ідей через різноманітні матеріали, посібники, атрибути.

Сформувати у дошкільному навчальному закладі розвивальне середовище – означає створити атмосферу, сприятливу для прогресивного, творчого розвитку й соціалізації особистості кожного дошкільника.

1.2. Дизайн-діяльність, ігродизайн та художнє конструювання – чинники формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку

Дизайн як явище сучасного життя, як вид мистецтва та частина культури природним чином є присутньою в системі дошкільної освіти. Завдання навчання дизайну дітей дошкільного віку – виховання в них інтересу та естетичного ставлення до навколишнього світу, творів зображального мистецтва, залучення малюків до благоустрою та прикрашання свого ігрового простору.

В. Котляр розглядає дитячу дизайн-діяльність як ігродизайн, художньо-ігрове проектування та конструювання. У процесі дошкільної дизайн-діяльності (ігродизайну) повноцінно виявляється дитяча дизайн-обдарованість і природно визріває інтегративне конструктивне уміння дошкільників [28, с.121].

У галузі дошкільної освіти дизайн-діяльність як синтез образотворчого мистецтва і художньої праці дошкільників може поширюватися на знакові системи мови, математики, музики, еатралізованої діяльності. У процесі дизайн-діяльності визріває академічна обдарованість дітей дошкільного віку, і власне дизайн-діяльність трансформується у новітню технологію дошкільної дизайн-освіти педагогічними умовами запровадження дошкільної дизайн-освіти є:

- сюжетно вмотивований зміст як синтез ціннісних для дітей видів діяльності з художньою працею в основі;
- організація життєдіяльності дітей у вигляді тематичних днів, художньої праці із ситуаціями вибору ціннісних видів діяльності.

Іншим трактування поняття «дизайн» є «художнє конструювання», яке визначається як своєрідний метод проектування предметного середовища. Ці поняття є якщо не тотожними, то досить близькими. Термін «художнє конструювання» вживається у таких значеннях: як синонім поняття «дизайн, дизайнерська діяльність», як назва окремого виду дизайну – індустріального (промислового) дизайну, як творчий метод (методика) дизайну, тобто сам процес проектування (дизайн-процес).

Об'єктом дизайну може стати практично будь-який новий технічний промисловий виріб (комплект, ансамбль, комплекс, системи) в будь-якій сфері життєдіяльності людей [45, с.36-38].

Основні категорії дизайну нами нижче представлені.

Образ – ідеальне уявлення про об'єкт, художньо-образна модель, створена уявою дизайнера.

Функція – робота, яку повинен виконувати виріб, а також смислова, знакова і ціннісна ролі речей.

Морфологія – будова, структура форми виробу, організована відповідно до його функції, матеріалу і способу виготовлення, які втілює задум дизайнера.

Технологічна форма – морфологія, втілена в способі промислового виробництва речі – об'єкта дизайн-проекування в результаті художнього осмислення технології.

Естетична цінність – особливе значення об'єкта, що виявляється людиною в ситуації естетичного сприйняття.

У цілому, основні особливості дизайнерського мислення можна подати у такому вигляді:

- системне володіння логічними операціями;
- наявність новизни, оригінальності, стильового чуття, здатності до проектування;
- розуміння доцільності, раціональності речей; знання способів створення естетично грамотної речі й гармонійного середовища.

Дизайн як особливий вид творчої діяльності комплексно розв'язує такі завдання:

- утилітарно-функціональні;
- конструктивно-технологічні;
- економічні;
- естетичні.

Дизайн, як і будь-яка творчість, має дві основи:

- 1) інтуїтивно-емоційну;
- 2) логічно-наукову.

Перша основа тісно пов'язана з особистістю автора, його смаками, відчуттям і баченням світу, схильностями, уподобаннями. Інтуїтивна основа дизайну відкладає свій особливий, неповторний, індивідуальних відбиток як на творчий дизайн-процес, так і на його результат – дизайн-продукт.

Основною вимогою дизайну є відповідність форми і всіх деталей конструкції у виробі його призначенню (краса + користь).

Зображально-виражальні засоби дизайну є загальними для мистецтва: крапка, лінія, фактура, текстура, колір, форма, об'єм, пропорції, маса і простір. Елементи комбінуються на основі принципів композиції: симетрії, асиметрії, рівноваги, ритму і руху. Закономірним результатом розвитку людської культури є художньо-перетворювальна (художньо-конструктивна) діяльність, яка ще має назву дизайн-діяльності.

Дизайнерська діяльність – це художнє конструювання, яке допомагає створювати промислові вироби, які не тільки зручні у використанні, а й мають високий естетичний рівень. Функції дизайну, у яких виявляється його соціально-культурна, споживчо-функціональна і комунікативно-естетична цінність. Функції дизайну близькі до творчої діяльності, в цілому є єдиною системою, в яку входять конструктивна, гносеологічна, аксіологічна, виховна, евристична, соціальна, комунікативна і гедонічна функції [46, с.40].

Існують такі види дизайну: промисловий дизайн, графічний дизайн, візаж, дизайн одягу, фітодизайн, дизайн середовища, екологічний дизайн.

Промисловий дизайн – це конструювання станків, транспортних засобів, побутових приборів, посуду, меблів. Дизайнер повинен подбати про те, щоб його вироби були зручні, корисні, надійні та красиві.

Графічний дизайн – це промислова графіка (етикетки, упаковка товарів, листівки, конверти тощо), розробка графічного стилю закладу, дизайн сайтів, графічна реклама продукції.

Фірмовий стиль передбачає створення знаків, шрифтів та інших елементів оформлення буклетів, бланків, етикеток, візитівок, сувенірної продукції.

Особлива галузь графічного дизайну – дизайн книг, який виник у ХХ ст. Функції графічного дизайнера зі створення книги – продумати конструкцію книги, її внутрішнє і зовнішнє оформлення, у той час як ілюстрації до книги

створює, як правило, художник. Інколи ці функції зі створення книги виконує одна й та сама людина – графічний дизайнер.

Арт-дизайн – це мистецтво проектування в найбільш широкому значенні цього слова. Це може бути проектування таких об'єктів, які не мають прямого функціонального призначення та демонструються тільки у виставкових залах.

Візаж, або мистецтво макіяжу. Візажист є своєрідним дизайнером і «архітектором» обличчя. Поняття «макіяж» має два значення: у першому випадку під ним розуміють косметичні препарати, які є робочим матеріалом для візажиста, а в другому – мистецтво оформлення обличчя за допомогою спеціального гриму, фарб, декоративних матеріалів.

Фітодизайн – це створення окремих об'ємних або площинних композицій із живих або засушених квітів і рослин, а також цілісне оформлення інтер'єрів квітами, травами тощо. Майстерність дизайнера визначається в тому, щоб підібрати для майбутньої композиції рослину за формою і кольором, скласти букет відповідно до певного стилю. Правильно підібрані флористичні композиції створюють психологічний комфорт у приміщенні, поліпшують мікроклімат. Інколи площинні композиції із засушених рослин називають флористикою.

Дизайн одягу включає його моделювання та конструювання. Мода змінюється стрімко, тому дизайнери постійно працюють над новими колекціями одягу.

Дизайн середовища об'єднує проектування інтер'єру та екстер'єру, ландшафтний дизайн. Ландшафтні дизайнери займаються озелененням і благоустроєм території. У наш час виникла потреба виділити в окрему галузь екологічний дизайн, який має сприяти вирішенню проблеми сприятливого впливу на людину середовища, що проектується і створюється.

Як стверджує В. Матвієнко, всі види дизайну беруть участь у формуванні цілісного естетичного середовища, а дизайн можна розглядати як

масове явище культури, яке спрямоване на прояв піклування про зручність, благо та красу всього суспільства [46, с.67].

1.3. Державні вимоги до формування дизайнерського мислення дошкільнят у змісті нормативних документів МОН

У Базовому компоненті дошкільньої освіти вказано, що «в умовах глобалізаційних змін на часі модернізація змісту дошкільньої освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає розвиток суспільства» [5, с.12].

Значна роль щодо цього надається дошкільньому навчальному закладу, який виконує соціальне замовлення держави в освіті, спрямоване на розвиток соціально активної особистості дитини дошкільнього віку, самостійної, працелюбної, здатної до перетворення навколишнього світу.

В освітньому процесі дошкільнього навчального закладу використовується широке коло форм, методів і засобів стимулювання розвитку творчої особистості, серед яких особливе місце займає художня ручна праця. Аналізуючи сутність даного виду трудової діяльності дошкільників, слід визначитися з поняттями «художня праця» .

У підручнику з дошкільньої педагогіки під редакцією Т. Поніманської дається наступне визначення ручної праці дошкільнят: «Ручна праця – це виготовлення предметів з різноманітних матеріалів: картону, паперу, деревини, природного матеріалу (шишок, жолудів, соломи, кори, кукурудзяних качанів, кісточок персика), непридатного матеріалу (котушок, коробок) з використанням хутра, пір'я, обрізків тканини» [66, с.48].

Заняття з художньої праці, спираючись на такі елементи зображувальної діяльності, як конструювання, ліплення та аплікація, зумовлюють два види дій, визначених Г. Сухоруковою для роботи з дошкільниками у галузі зображувальної діяльності та конструювання [58, с.62]:

- зовнішні – рухи, які діти здійснюють при виконанні розрізання, ліплення, шиття; створенні об'ємної композиції з природних матеріалів;
- внутрішні – сприймання предмета, природного матеріалу, картинки й наступне обдумування того, що й за чим слід роботи, уявлення того, що насамкінець може вийти.

Згідно з *Концепцією дошкільного виховання* в Україні і новими програмними вимогами в сучасних дошкільних закладах використовується наступне трактування ручної праці дітей: «художньо-продуктивна праця» або «художня праця» [26, с.12].

Художня праця – це творча діяльність дитини з різними матеріалами, в процесі якої вона створює корисні та естетично значущі вироби для ігор, праці, побуту. Художня праця має спрямованість на розвиток у дітей дошкільного віку естетичного сприйняття навколишнього світу, початкових творчих здібностей, перших умінь і навичок в галузі художнього конструювання (дизайну).

Метою навчання дітей дошкільного віку художньої праці є:

- формування комплексу необхідних знань, умінь, навичок художньо-конструктивної та художньо-перетворювальної діяльності та їхніх потреб відповідно до соціальних замовлень суспільства;
- виховання до віку естетично розвиненої, творчої, соціально активної особистості.

Завдання вихователя у навчанні дитини художньої праці – спрямувати її діяльність як на виготовлення конкретного предмета, так і розвивати творчість дитини, сприяти її всебічному розвитку. Здійснюючи роботу з художньої праці з дошкільниками, вихователь в її організації повинен спиратися на вікові особливості дітей, які визначають психічний розвиток дитини і готовність до здійснення художньо-естетичної діяльності [26, с.14].

Організація та проведення занять з художньої праці у сучасному закладі дошкільної освіти будуть ефективними за наступних умов:

- наявності розвивального середовища для занять дітей художньо-продуктивною діяльністю (обладнаних майстерень, куточків праці, добору необхідних інструментів і матеріалів);
- відповідної професійної підготовки вихователів з художньої праці та основ дитячого дизайну;
- організації у дошкільному навчальному закладі змінних виставок творів мистецтва, а також постійно діючих музеїв дитячої праці;
- орієнтації педагогів на виготовлення дошкільниками виробів з елементами національного декоративно-прикладного мистецтва та розвиток креативного мислення, здібностей та інтересів дошкільників до певних видів художньої праці;
- наявності творчих форм роботи дошкільних установ із сім'єю (конкурси на виготовлення дитячої іграшки, подарунків до свят, залучення батьків до гурткової роботи з ручної праці, спільні екскурсії);
- надання можливості дітям самостійного вибору засобів, матеріалів та інструментів під час роботи;
- організації співпраці дітей з однолітками на заняттях та свідомого засвоєння суспільно корисного значення праці.

Базовий компонент дошкільної освіти (тут і далі – БКДО) – це Державний стандарт дошкільної освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти та науки України. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років; сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи [5, с.2].

Базовий компонент визначає зміст і структуру дошкільної освіти за його інваріантною і варіативною складовими. Інваріантну частину змісту дошкільної освіти систематизовано за сімома освітніми лініями.

Завдання роботи з дошкільниками у галузі художньо-продуктивної діяльності, що реалізуються при проведенні занять з художньої праці (з

урахуванням її художньо-естетичної складової), найбільшою мірою визначаються в освітній лінії «Дитина у світі мистецтва», яка має наступну структуру.

Освітня лінія «Дитина у світі мистецтва» спрямовує педагогів, психологів і батьків на розвиток творчого потенціалу дитини через залучення її до різних видів художньої діяльності у процесі активної взаємодії з культурним середовищем. Головний акцент у Базовому компоненті зроблено на найважливішому – безпосередньо на предметно-практичній діяльності дитини. Характеризуючи зміст частини «Предметний світ» освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва», слід зазначити, що акцент у даному розділі здійснено на ролі культурного середовища, що сприяє розвитку дитини, яка його вивчає, активно створює, діє в ньому, взаємодіє з ним [5, с.16].

Найближчим предметним середовищем дитини є житло та предмети побуту і вжитку, зосереджені в ньому. Відповідно у Базовому компоненті йдеться про традиційне українське житло, міську сучасну квартиру та сільську оселю. З них починається освоєння дитиною культурного світу. Зміст освіти щодо предметного світу в Базовому компоненті визначено через такі змістові компоненти, як «Житло», «За межами житла», «Предметно-практична діяльність» [5, с.16].

У процесі створення виробів на заняттях з художньої праці дитина пізнає культуру, історію, традиції свого народу. Результати розвитку дитини у предметно-практичній діяльності (змістова частина «Предметний світ») визначаються за такими показниками, коли дитина:

- усвідомлює, що навколишній предметний світ – рукотворний, створений для задоволення потреб людини та завдяки людській праці;
- виявляє ціннісне ставлення до результатів людської праці, розуміє її необхідність і мотивацію, зв'язок з життєвими потребами, станом здоров'я;
- охоче займається предметно-практичною діяльністю;
- вміє визначити мету, завдання, спрогнозувати кінцевий результат, спланувати послідовність дій, узгодити власні дії з діями партнерів;

- свідомо добирає адекватні прийоми роботи, знаряддя праці, матеріали; намагається відійти від зразка, проявляє фантазію, винахідливість;
- самостійно долає труднощі, прагне довести розпочату справу до завершення;
- виявляє працелюбність, відповідальність, організованість;
- здатна оцінити результат своєї роботи та роботи однолітків, внести корективи, виправити помилки;
- бережливо ставиться до рукотворних виробів.

Структура і зміст частини «Світ мистецтва» розроблені, виходячи з особливостей дошкільного віку та мистецької діяльності дитини загалом (сприйняття мистецтва, репродуктивна і продуктивна мистецька діяльність); специфіки ставлення дитини до мистецтва як усвідомлення нею культурних цінностей; потенціалу основних видів мистецтва, до яких залучають дітей у дошкільні роки; характеристики духовної культури, головних функцій мистецтва, через які відбувається вплив на дитину і набуття нею мистецької або художньо-продуктивної компетенції [5, с.17].

Важливим результатом освітньої роботи у царині мистецтва є ціннісне ставлення дитини до українських мистецьких традицій, фольклору, творів мистецтва, митців, жанрів. Усі мистецтва ведуть дитину у світ загальних людських цінностей: соціально значущих емоцій, моральних норм, гуманних почуттів, естетичних смаків.

Вагомий вплив на формування художньо-естетичної компетентності старших дошкільників мають естетичні фактори довкілля: дизайн будівлі дитячого садка, ділянка з її обладнанням та зеленими насадженнями, предметне середовище (дизайн кімнати, меблі, іграшки). Своїм зовнішнім виглядом, гармонією ліній і форм, кольором, розмаїттям змісту вони сприяють виробленню естетичного сприймання, естетичних почуттів, оцінок, основ естетичного смаку. Красиве різноманітне колірне вирішення інтер'єру приміщень, комплектні меблі для дітей і дорослих, текстильний декор, забезпечення дитячої діяльності сучасними засобами, посібниками, матеріалами матимуть позитивний вплив на естетичне виховання дітей.

Дитячий дизайн – це вид художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, орієнтований на розвиток їхніх естетичних здібностей і практичних умінь художнього конструювання. Ідеться про заняття з художньої праці й дизайну, які розвивають у старших дошкільників інтелект, культуру мовлення і спілкування, здібності до аналізу й узагальнення, творчі здібності – просторову уяву, проектнообразне мислення. Діти починають усвідомлювати своє співавторство, авторську компетентність, беручи участь у створенні естетичних об'єктів, пробують упорядковувати побут, використовуючи набутий у закладі дошкільної освіти досвід дизайну. Вихованці моделюють прикраси й сувеніри, майструють одяг для ляльок, костюми й декорації до своїх спектаклів і дитячих свят. Усе це потребує ручної праці, до якої діти охоче беруться, прагнучи зробити все красиво, зі смаком, охайно та старанно. Продукти дитячої дизайн-творчості можуть бути використані дошкільниками одразу ж після закінчення роботи, а також в іграх та побуті.

Зміст навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну визначають чинні комплексні та тематичні програми виховання, розвитку та навчання дітей у дошкільному навчальному закладі. Кінцеві результати навчання подано у Базовому компоненті дошкільної освіти. Заняття художньо-естетичного циклу, до яких певною мірою належить і заняття з художньої праці, мають свою специфіку, відмінну від занять логіко-математичного чи природничого напрямку [5].

Стосовно мистецької освіти, зміст навчання повинен включати наступні компоненти: знання в сфері теорії та практики даного виду художньої діяльності; уміння та навички в зображальній, декоративній і конструктивній діяльності; досвід творчої діяльності; досвід морально-етичної оцінки навколишнього та творів мистецтва.

У методичних рекомендаціях до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина», до змісту художньої праці в середній групі входить: навчити дітей виготовляти прості вироби з паперу та картону,

тканини, природного матеріалу (іграшки-саморобки, атрибути для ігор: дудка, вагон, будинок; подарунки батькам до свят, іграшки для малят, різноманітні предмети побуту: кошики, меблі); виготовляти іграшки з поролону, плести «косички» [39, с.12].

У старшій групі завдання значно ускладнюються. Діти за рік фізично зміцніли, володіють певними знаннями, вміннями і навичками, необхідними для виконання складніших завдань, ніж у попередніх групах. Вихователь навчає дітей ремонтувати іграшки, книжки, пришивати гудзики, вішалки, кроїти і шити одяг для ляльок та ін. Під час художньої праці діти цієї групи повинні навчитися виготовляти іграшки-саморобки, атрибути, ялинкові прикраси, різні подарунки.

Під час художньої праці діти повинні набути таких навичок:

- у роботі з папером – правильно згинати, розрізати, склеювати, зшивати аркуш, вирізати за готовою викрійкою;
- у роботі з тканиною – навчитися всилати нитку в голку, зав'язувати вузол, шити по висмикнутій нитці, шити швом уперед чи назад голкою, зшивати шматочки тканини, вміти викроювати за готовою викрійкою, пришивати вішалки до рушничка, фартушка, спіднички, штанців і гудзики до плаття, фартушка.

Висновки до першого розділу

Формування мислення людини завжди знаходило своє відображення у дослідженнях провідних науковців минулого і сучасності, ми розглядаємо мислення у розумінні професійно-художньої діяльності, а саме дизайнерського мислення та його особливостей в процесі вивчення основ формоутворення. У вивченні психологічного аспекту дизайнерської творчості, важливе значення мали дослідження творчості і творчого мислення, роботи: Л. Виготського, Г. Ермаш, А. Козаревой, А. Матюшкіна, Я. Пономарьова.

Аналіз спеціальної літератури дає змогу виокремити поняття «дизайнерське мислення», що вперше було введено Н. Кондратьєвою. Дизайнерське мислення, на її думку обумовлює наявність у людини таких оціночних суджень і способів творчої діяльності, які визначають естетичне ставлення до світу речей і до навколишньої дійсності в цілому [24, с. 19]. На думку українського дизайнера В. Даниленко, дизайнерське мислення, визначається, як процес розв'язання складних проектних задач, а також набуття нових знань. Елементарне дизайнерське мислення включає основні структурні компоненти зрілого дизайнерського мислення, але в тому вигляді, який відповідає віковим можливостям дошкільнят.

На думку Л. Малиновської, воно формується через спеціальну інформацію, постановку завдань по створенню окремої середовища та пошук способів їх реалізації. Це перший, сформований під керівництвом вихователя, рівень дизайнерського мислення. Його слід відрізнити від стихійного, некерованого сформованого рівня, несформованого до початку систематичного навчання і залежного від спеціальних умов і індивідуальних здібностей дитини [45, с.12]. На думку Д. Богоявленської, професійне мислення дизайнера – це цілеспрямований процес творчого переосмислення дійсності в застосуванні до об'єкта проектування і зв'язаних з ним проблем формоутворення [9, с.52].

Системне дизайнерське мислення - це мислення, яке можна сформулювати при оволодінні спеціальними знаннями вміннями в умовах певної естетико-педагогічної середовища, а також в процесі виникнення проблемно-пошукової ситуації і способів її рішення [45, с.8]. Згідно з науковими даними, дизайнерське мислення включає в себе наступні параметри:

- конструктивність;
- доцільність;
- варіативність, гнучкість;
- почуття стилю і стильової гармонії.

Дитячий дизайн визначається як галузь художньо-естетичної освіти дошкільників, що інтегрується з конструюванням, художньою працею, зображальною діяльністю. В. Котляр, характеризуючи дитячий дизайн, зазначає, що у ньому єдність дидактичних і творчих завдань відповідає сучасним педагогічним тенденціям поліхудожнього розвитку дітей визначає таку типологію у структурі дитячого дизайну (відповідно до класифікації, прийнятої в професійному дизайні) [28, с.120]:

- дизайн площинний (аплікативно-графічний);
- об'ємний (наочно-декоративний);
- просторовий (архітектурно-декоративний).

Дитячий дизайн – це вид художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, орієнтований на розвиток їхніх естетичних здібностей і практичних умінь художнього конструювання. Ідеться про заняття з художньої праці й дизайну, які розвивають у старших дошкільників інтелект, культуру мовлення і спілкування, здібності до аналізу й узагальнення, творчі здібності – просторову уяву, проектно-образне мислення. Діти починають усвідомлювати своє співавторство, авторську компетентність, беручи участь у створенні естетичних об'єктів, пробують упорядковувати побут, використовуючи набутий у закладі дошкільної освіти досвід дизайну. Вихованці моделюють прикраси й сувеніри, майструють одяг для ляльок, костюми й декорації до своїх спектаклів і дитячих свят.

Зміст навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну визначають чинні комплексні та тематичні програми виховання, розвитку та навчання дітей у дошкільному навчальному закладі. Кінцеві результати навчання подано у Базовому компоненті дошкільної освіти. Заняття художньо-естетичного циклу, до яких певною мірою належить і заняття з художньої праці, мають свою специфіку, відмінну від занять логіко-математичного чи природничого напрямку.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ В ЗОБРАЖУВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Педагогічна діагностика рівнів сформованості дизайнерського мислення дошкільників

Початком нашої дослідно-експериментальної роботи став етап *констатувального дослідження*, яке ми проводили в 2020 навчальному році. Виходячи з *мети дослідження* – вивчити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в зображувальній діяльності – ми визначили такі *завдання констатувального експерименту*:

- здійснити педагогічну діагностику та вивчити особливості методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку з метою активізації дитячої образотворчості;
- визначити стан сформованості та рівні дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в зображувальній діяльності на етапі констатувального експерименту;
- вдосконалити і обґрунтувати педагогічні умови та інноваційні форми, методи та прийоми формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в зображувальній діяльності.

Експериментальною базою дослідження було обрано групи середнього та старшого віку ЗДО №17 «Вишенька» та ЗДО №7 «Полісяночка» міста Рівного Рівненської області. Було визначено експериментальні групи ЗДО №17 «Вишенька» середня група - 30 дітей, старша група - 30 дітей. Методика педагогічної діагностики на етапі *констатувального дослідження* не відрізнялася у двох закладах дошкільної освіти.

Проведення дослідження за вказаними напрямками здійснювалося таким чином: вивчення і теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури, нормативних документів сучасного українського дошкілля, аналіз публікацій та виступів з проблеми формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку, спостереження занять зображувальної діяльності, зокрема конструювання, декоративно-прикладної діяльності, аплікації; анкетування вихователів; аналіз творчої діяльності дітей дошкільного віку, рівня підготовленості до даної роботи вихователів дітей середніх та старших груп.

На початковому етапі *констатувального експерименту* ми поставили перед собою завдання - визначити обсяг компетентностей з програм навчання, виховання та розвитку дошкільнят стосовно образотворчої діяльності, зокрема художнього конструювання. Програмно-методичне забезпечення варто розглядати як необхідну педагогічну умову в здійсненні художньої освіти та естетичного виховання дітей дошкільного віку. Як інструмент педагогічної дії, воно робить образотворчу освіту доступною для кожної дитини незалежно від ступеня її здібностей, збагачує образотворчу діяльність дітей, додає більшої сміливості та впевненості.

У програмі розвитку дитини дошкільного віку **«Українське дошкілля»** розділі «Художня праця» подано завдання роботи з дітьми тільки старшого дошкільного віку, які стосуються:

- навчання дітей виготовлення виробів з різних видів матеріалів:
- з паперу та картону, тканини, природного матеріалу;
- удосконалення умінь композиції;
- удосконалення умінь користування ножицями, голкою, ножем.

У програмі **«Українське дошкілля»** також звертається увага педагогів ЗДО на необхідність вироблення у дітей на заняттях з художньої праці різних навичок шиття та роботи з тканиною [71, с.12].

В освітній програмі для дітей від двох до семи років **«Дитина»** завдання з художньої праці розглядаються в контексті навчання дітей

конструювання. Велику увагу в програмі надано формуванню в дитини умінь художнього конструювання з паперу, природних і викидних матеріалів. У програмі звертається увага на ознайомлення дітей із властивостями вищевказаних матеріалів, наголошується на важливості навчання дітей різноманітних способів роботи з папером, формування у них умінь «опредмечування» матеріалу [69, с.24].

Програма розвитку дитини дошкільного віку **«Я у Світі»**, структурована відповідно до освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти в Україні, містить оновлений зміст дошкільної освіти, декларує важливість надання дошкільнику цілісної системи життєво необхідних знань, умінь і навичок, у тому числі – у галузі предметно-практичної та художньо-естетичної діяльності.

Структура програми **«Я у Світі»** передбачає окремий розділ, у якому подано характеристику вікових можливостей дитини щодо занять художньою працею. Оскільки програма складена за такими віковими градаціями дошкільного віку, як молодший і старший, а також з урахуванням того, що в молодшому дошкільному віці заняття з художньої праці в дошкільному закладі не проводяться, доцільно буде звернутися до характеристики вікового розвитку дітей 6–7 років життя в змістовій частині **«Трудова діяльність»**. У програмі **«Я у Світі»** визначається роль трудової діяльності у залученні дитини до створення суспільно корисного продукту, до ознайомлення зі світом людських професій та їхньою специфікою, у формуванні окремих трудових умінь і навичок, у тому числі – щодо різних видів ручної праці [71, с.18].

Отже, можемо зробити висновок, що програмно-методичне забезпечення сучасної дошкільної освіти ставить високі вимоги до рівня оволодіння конструктивними та дизайнерськими навичками дітей. На сьогодні розроблено достатню кількість навчально-методичних матеріалів, методичних посібників, збірок конспектів уроків та таблиць, альбомів для дітей. За нашим переконанням, до програмно-методичного забезпечення

необхідно віднести не лише наявність достатньої кількості та якості відповідних сучасним вимогам програм, підручників, посібників і методичних рекомендацій, але й високий рівень методичної підготовки та педагогічної майстерності фахівців, які формують дизайнерське мислення дітей дошкільного віку.

Для отримання об'єктивних даних дослідницько-експериментальна робота проводилась у групах середнього та старшого віку ЗДО №17 «Вишенька» та ЗДО №7 «Полісяночка» міста Рівного Рівненської області. Було визначено експериментальні групи ЗДО №17 «Вишенька» середня група - 30 дітей, старша група - 30 дітей.

Проводячи *констатувальний експеримент*, у процесі здійснення комплексного дослідження ми спостерігали та аналізували заняття образотворчого мистецтва з елементами художнього конструювання та дизайнерської діяльності у середніх та старших групах та запропонували вихователям дати відповіді на запитання анкети стосовно якості проведення ними занять образотворчого мистецтва (Див. додаток В).

Таке опитування проводили в 2020 році, в ньому брали участь 8 вихователів. Опрацювавши результати проведеного дослідження, ми одержали дані, які подані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Якість проведення занять образотворчого мистецтва з елементами художнього конструювання та дизайнерської діяльності у середніх та старших групах (відповіді у %)

№ завдання	Варіанти відповідей вихователів		
	Так	Ні	Частково
1	37,5	–	62,5
2	25	–	75
3	50	–	50
4	50	–	50
5	62,5	–	37,5
6	12,5	12,5	75

Дані таблиці 2.1 дозволяють зробити висновок, що більшість вихователів мають труднощі у подачі матеріалу з використанням активних емоційно насичених методів навчання дизайну, формування практичних навичок роботи з різними конструктивними матеріалами, новаторськими творчими техніками, недостатнім є рівень підготовки до цих занять. Не менш важливим є те, що досить незначна кількість вихователів використовує на своїх заняттях різноманітні художньо-педагогічні інновації. Ці чинники збіднюють процес формування дизайнерського мислення дошкільнят, їхньої креативності, а також знижують інтерес дітей до художнього конструювання.

На наступному етапі *констатувального експерименту* ми аналізували рівень сформованості дизайнерського мислення, конструктивних навичок роботи у визначених групах та продукти творчої діяльності дошкільнят. Спостереження дозволили відзначити:

- діти добре засвоїли правила користування конструктивними матеріалами та приладами, проте не завжди їх дотримуються на заняттях;
- впевнено оволодівають основами конструювання та дизайну;
- називають відтінки кольорів спектра, розрізняють його розподіл на теплу і холодну частини, проте лише 40% учнів, задіяних у експерименті свідомо класифікують кольори за тепло-холодністю;
- впевнено називають та добирають у конструктивних роботах етапи їх виконання, підбирають кольори;
- використовують основні елементи і засоби композиції конструктивного виробу, аплікації, проекту;
- намагаються на початковому рівні виражати своє емоційно-естетичне ставлення до зображуваних об'єктів у кольорі, тоні, об'ємі.

Аналіз отриманих творчих робіт дошкільнят дозволяє зробити висновок про те, що дітям властива сміливість та розкутість при використанні емоційних зображально-виражальних засобів у своїх роботах. У дитячих роботах відзеркалюються не лише уявлення дітей про будову

оточуючого світу, а й особливості їхнього психологічного характеру і темпераменту.

Підсумком *констатувального етапу* нашої дослідницько-експериментальної роботи було виявлення *критеріїв та рівнів сформованості дизайнерського мислення дітей дошкільного віку*.

Дизайнерське мислення дітей дошкільного віку у межах дослідження тлумачиться як інтегроване утворення особистості, спрямоване на ефективне розв'язання образотворчих, художньо-проективних освітніх завдань за допомогою сформованої системи художніх знань, умінь, мотивів і ціннісних ставлень, а також якостей та здібностей дитини, необхідних для ефективного виконання всіх видів мистецької діяльності в умовах навчання, виховання і розвитку дітей дошкільного віку. Ґрунтуючись на загальних підходах учених до визначення компонентів дизайнерського мислення, найбільш оптимальним вважаємо виокремлення наступних основних компонентів дизайнерського мислення: мотиваційного, когнітивного, ціннісно-естетичного, діяльнісно-технологічного, особистісно-рефлексивного.

Мотиваційний компонент – це внутрішня мотивація та емоційно-ціннісне ставлення дітей дошкільного віку до мистецько-конструктивної діяльності. Українські вчені рушійною спонукою діяльності визначають мотив. Знання мотивів мистецької діяльності дітей дошкільного віку є важливим компонентом формування культури художньо-педагогічної діяльності вихователя.

Когнітивний компонент дизайнерського мислення – це мимовільне усвідомлення цінності і потреби засвоєння мистецьких знань і уявлень дітьми дошкільного віку відповідно до вимог змістової лінії «Дитина у світі мистецтва» Базового компонента дошкільної освіти, принципи та закономірності процесу мистецької освіти.

Ціннісно-естетичний компонент – це цінності у вигляді ідей, норм гуманістичних особистісно зорієнтованих взаємовідносин на засадах творчої взаємодії дитини і вихователя, цінування та повага до соціальної

різноманітності та мультикультурності; надання рівних можливостей дітям різних національностей, толерантне ставлення до культурно-мистецької спадщини та індивідуальних особливостей. Послуговуючись дослідженнями сучасних вчених, доходимо висновку, що світоглядні цінності особистості, світоглядні переконання – це властиві людській свідомості якості внутрішнього регулятора поведінки у царині морально-етичного та естетичного ставлення до природи, суспільства, мистецтва і до самої себе [14; 31; 39].

Діяльнісно-технологічний компонент дизайнерського мислення передбачає сформованість широкого кола умінь. Уміння художньо-конструктивної діяльності дитини, які полягають у застосуванні знань на практиці. Вони поділяються на організаційні, проєктивні, конструктивні, комунікативні, аналітичні, рефлексивні, художньо-творчі. Практична діяльність є своєрідним індикатором дизайнерського мислення дитини.

Особистісно-рефлексивний компонент містить якості та здібності, пов'язані із ставленням до творчої конструктивної діяльності, активністю у взаємодії та комунікативністю, а також особистісна, соціальна, професійна творчість і відкритість до новаторства, без яких неможливе успішне формування дизайнерського мислення.

На основі аналізу педагогічних джерел, було виокремлено критерії і показники дизайнерського мислення (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз дизайнерського мислення дітей

Компоненти	Критерії	Показники	Ознаки виявлення
Мотиваційні	<i>Мотиваційний</i>	Спрямованість	Спрямованість на художньо-творчу діяльність в умовах освітнього середовища ЗДО. Орієнтованість на дизайнерське вдосконалення в практичній художньо-творчій діяльності дітей на заняттях образотворчого мистецтва.

		Мотивація	Здатність та спонукання себе та оточення до ефективної реалізації завдань художньо-конструктивної діяльності, яка включає систему мотивів, цінностей, бажань, зацікавленість у творчій роботі, позитивне ставлення до навчання образотворчого мистецтва.
Когнітивний	<i>Когнітивний</i>	Дизайн знання	Наявність практичних мистецьких знань і вмінь у галузі мистецької освіти. Здатність застосовувати теоретичні знання на практиці у процесі навчання образотворчого мистецтва.
		Сформованість конструктив	Сформованість системи пізнавальних розумових конструктів, що забезпечують адекватне сприймання, відображення, осмислення інформації щодо сутності мистецької освіти в ЗДО; пізнання і конструювання процесу навчання мистецтва, що виявляється у наявності аналітико-синтетичних, прогностичних, конструктивно-проектувальних вмінь.
Ціннісно-естетичний	<i>Світоглядний</i>	Ціннісна орієнтованість особистості	Сформованість системи цінностей у вигляді ідей, норм гуманістичних особистісно зорієнтованих взаємовідносин на засадах творчої взаємодії, що зорієнтовують творчу діяльність у галузі мистецької освіти, характеризують культурно-мистецький світогляд, толерантне ставлення до культурно-мистецької спадщини та індивідуальних особливостей дітей.
		Само усвідомлен	Здатність ідентифікувати себе з цінностями творчого середовища; наявність прагнення до саморозвитку, самовдосконалення та творчої реалізації в полі мистецької діяльності.
	<i>Емоційно-естетичний</i>	Емпатія	Здатність усвідомлювати та визнавати власні почуття, а також почуття інших суб'єктів навчально-виховного середовища; здатність до самомотивації та керування власними емоціями у стосунках із іншими вихованцями.
		Емоційно-естетична оцінка	Здатність розуміти, інтерпретувати, емоційно оцінювати твори мистецтва та естетичні явища на основі засвоєних знань, власних світоглядних уявлень та ціннісних орієнтацій під час навчання образотворчого мистецтва.
Діяльнісно-технологічний	<i>Діяльнісно-технологічний</i>	Діяльнісний	Здатність ефективно діяти під час навчання образотворчого мистецтва, актуалізуючи у потрібний момент накопичені творчі знання та вміння (когнітивний компонент), володіючи технологією розв'язування мистецько-конструктивних задач у процесі навчання.
		Технологічний	Творчо-перетворювальне ставлення до мистецько-конструктивної діяльності, свідомий вибір художньо-мистецьких технологій, вміння планувати та реалізовувати етапи та складові технологій, варіативність мислення у нестандартних творчих ситуаціях, здатність творчої діяльності.

Особистісно-рефлексивний	Особистісно-рефлексивний	Рефлексивний	Здатність до рефлексії, що спрямована на аналізування своєї діяльності під час навчання образотворчого мистецтва та оцінювання її результату; наявність рефлексивної позиції та самоаналізу.
		Творчий	Креативність, мобільність до розв'язання педагогічних ситуацій у практиці дошкільної мистецької освіти, прагнення до постійного самовдосконалення та здатність творчо підходити до розв'язування конструктивних задач.

На основі аналізу наукових джерел у галузі теорії та методики дошкільної освіти у нашому дослідженні визначено рівні дизайнерського мислення: *початковий, репродуктивний, продуктивний, продуктивно-творчий.*

Початковий рівень характеризуємо безсистемністю і частковістю мистецьких знань, відсутністю здатності їхнього застосування у творчій діяльності в середовищі ЗДО.

Репродуктивний рівень визначаємо наявністю мистецьких знань, неусвідомленістю їхніх міждисциплінарних зв'язків, частковими можливостями поєднати здобуті знання з творчою практикою.

Продуктивний рівень відображаємо рівнем підготовки, що характеризує наявність необхідного обсягу мистецьких знань, усвідомленістю їх інтегрованого характеру, вмінням використовувати знання для розв'язання типових та нестандартних творчих ситуацій у галузі мистецької освіти, варіативністю дизайнерського мислення.

Продуктивно-творчий рівень окреслюємо сформованістю системи мистецьких знань, усвідомленням їхнього інтегрованого характеру та міждисциплінарних зв'язків, здатністю творчо використовувати знання і вміння для розв'язання нестандартних творчих ситуацій у галузі мистецької освіти в середовищі ЗДО, креативністю дизайнерського мислення, впровадженням інновацій.

Детальний опис рівнів та критеріальних ознак та показників вияву дизайнерського мислення дітей дошкільного віку представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Рівні вияву дизайнерського мислення дітей дошкільного віку

РІВНІ РОЗВИТКУ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ			
Продуктивно-творчий рівень	Конструктивний рівень	Репродуктивний рівень	Елементарний рівень
Дизайнерське мислення реалізується на креативному рівні	Дизайнерське мислення характеризується варіативністю	Дизайнерське мислення реалізується на рівні відтворення	Дизайнерське мислення реалізується на найнижчому рівні
МОТИВАЦІЙНИЙ КРИТЕРІЙ			
спрямованість			
Виразна спрямованість на творчу діяльність в умовах освітнього середовища ЗДО у галузі мистецької освіти, орієнтованість реалізацію цінностей і надбань художньої культури.	Помірно виразна спрямованість на творчу діяльність в умовах освітнього середовища ЗДО у галузі мистецької освіти, орієнтованість реалізацію цінностей і надбань художньої культури.	Недостатньо виразна спрямованість на творчу діяльність в умовах освітнього середовища ЗДО у галузі мистецької освіти слабка усвідомленість надбань художньої культури.	Відсутність спрямованості на творчу діяльність в умовах освітнього середовища ЗДО у галузі мистецької освіти неусвідомленість значення художньої культури.
мотивація			
Стійка мотивація досягнення успіху у творчій діяльності, сформованість особистісних якостей, інтерес до явищ мистецької освіти, володіння цінностями художньої культури.	Частково виражена мотивація та сформованість особистісних якостей, епізодичний інтерес до явищ мистецької освіти.	Недостатньо виражена мотивація, особистісні якості на шляху формування, знижений інтерес до явищ мистецької освіти.	Відсутність мотивації, несформованість особистісних якостей, незацікавленість цінностями художньої культури.
КОГНІТИВНИЙ КРИТЕРІЙ			
дизайнерські знання			
Сформована система мистецьких знань і вмінь, розуміння їх інтегрованого характеру, здатність застосовувати здобуті знання в художньо-творчій діяльності в середовищі ЗДО.	Наявність необхідного обсягу мистецьких знань, епізодична усвідомленість їх інтегрованого характеру, можливості поєднувати знання з творчою практикою.	Наявність певного обсягу знань мистецького змісту, неусвідомленість їх інтегрованого характеру, часткові можливості поєднувати здобуті знання з творчою практикою.	Безсистемність і частковість знань мистецького змісту, відсутність здатності застосовувати здобуті знання в художній діяльності в середовищі ЗДО.
сформованість конструктивного мислення і комунікації			
Виразно сформовані вміння використовувати	Вміння використовувати мистецькі знання для	Здатність використовувати мистецькі знання для	Вміння використовувати мистецькі знання

мистецькі знання для розв'язання типових та нестандартних творчих ситуацій, варіативності конструктивного мислення. Здатність спілкуватися державною мовою, використовувати художні засоби мовлення тезаурус для опису художніх творів.	розв'язання типових та нестандартних творчих ситуацій, ситуативна готовність варіативності конструктивного мислення. Здатність спілкуватися державною мовою, частково використовувати художні засоби мовлення для опису творів мистецтва.	розв'язання типових ситуацій у галузі мистецької освіти, недостатня виражена конструктивність мислення. Здатність спілкуватися державною мовою, епізодично використовувати художні засоби мовлення та мистецькі терміни.	для розв'язання творчих ситуацій у галузі мистецької освіти, відсутність варіативності мислення. Здатність спілкуватися державною мовою, відсутність вміння використовувати художні засоби мовлення для опису мистецьких творів.
СВІТОГЛЯДНИЙ КРИТЕРІЙ			
ціннісна орієнтованість особистості			
Здатність ідентифікувати себе з цінностями середовища. Цінування та повага соціальної різноманітності та мультикультурності; надання рівних можливостей дітям різних національностей, толерантне ставлення до культурної спадщини та індивідуальних особливостей дітей.	Здатність ідентифікувати себе з цінностями середовища. Усвідомлення соціальної різноманітності та мультикультурності; прагнення надання рівних можливостей дітям різних національностей, толерантне ставлення до культурної спадщини та індивідуальних особливостей дітей.	Здатність ідентифікувати себе з цінностями ЗДО. Цінування та повага соціальної різноманітності та мультикультурності; надання рівних можливостей дітям різних національностей, толерантне ставлення до культурної спадщини та індивідуальних особливостей дітей.	Здатність ідентифікувати себе з особистісними цінностями. Цінування та повага соціальної різноманітності; прагнення надання рівних можливостей дітям різних національностей, розуміння культурної спадщини та індивідуальних особливостей дітей.
самоусвідомлення особистості			
Сформованість самоусвідомлення, здатність до саморозвитку, самовдосконалення, покращення результатів творчої діяльності й вдосконалення протягом життя.	Сформованість самоусвідомлення, прагнення саморозвитку, покращення результатів творчої діяльності й вдосконалення протягом життя.	Сформованість самоусвідомлення як типової особистості, адекватна самооцінка результатів власної творчої діяльності та самоідентифікація.	Цілісна самосвідомість конкретної особистості, сформована самооцінка, ідентифікація себе у майбутній творчій діяльності.
ЕМОЦІЙНО-ЕСТЕТИЧНИЙ КРИТЕРІЙ			
емпатія			
Здатність усвідомлювати та визнавати власні	Ситуативна здатність усвідомлювати та визнавати власні	Слабка здатність усвідомлювати почуття інших	Нездатність усвідомлювати почуття інших

почуття, а також почуття інших суб'єктів навчально-виховного середовища; здатність до керування власними емоціями у стосунках із вихованцями.	почуття, а також почуття інших суб'єктів навчально-виховного середовища; здатність до керування власними емоціями у стосунках із вихованцями.	суб'єктів навчально-виховного середовища; спокійне ставлення до проблем інших, нездатність до самомотивації та керування емоціями у стосунках із вихованцями.	суб'єктів навчально-виховного середовища; неможливість налагодження співпраці, уникнення контактів із вихованцями.
емоційно-естетична оцінка			
Висока здатність розуміти, інтерпретувати, емоційно оцінювати твори мистецтва та естетичні явища на основі засвоєних знань, власних світоглядних уявлень та ціннісних орієнтацій.	Здатність розуміти, інтерпретувати, емоційно оцінювати твори мистецтва та естетичні явища на основі засвоєних знань, власних світоглядних уявлень та ціннісних орієнтацій.	Епізодична здатність розуміти, інтерпретувати, емоційно оцінювати твори мистецтва та естетичні явища на основі засвоєних знань, світоглядних уявлень та ціннісних орієнтацій.	Нездатність розуміти, інтерпретувати, оцінювати твори мистецтва та естетичні явища на основі засвоєних знань, світоглядних уявлень та ціннісних орієнтацій.
ДІЯЛЬНІСНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ КРИТЕРІЙ			
діяльнісний			
Здатність моделювати та організовувати процес навчання освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО та здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні творчі задачі навчання дітей освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО.	Сформованість умінь і навичок організовувати процес навчання освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО. Здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні творчі задачі під час навчання дітей освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО.	Сформованість умінь і навичок організовувати процес навчання освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО. Здатність діяти за аналогією, розв'язуючи типові творчі задачі під час навчання дітей освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО.	Часткова сформованість умінь і навичок організовувати процес навчання освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО. Нездатність розв'язувати творчі задачі навчання дітей освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО.
технологічний			
Здатність упроваджувати творчі технології, інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід навчання дітей освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО.	Ситуативні вияви здатності упроваджувати сучасні творчі технології, інноваційні підходи, навчання дітей освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО.	Епізодичні вияви здатності упроваджувати сучасні творчі технології, інноваційні підходи, навчання дітей освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО.	Відсутня здатність упроваджувати сучасні творчі технології, інноваційні підходи, навчання дітей освітньої лінії «Дитина у світі мистецтва» БКДО.
ОСОБИСТІСНО-РЕФЛЕКСИВНИЙ КРИТЕРІЙ			
рефлексивний			
Здатність ефективно	Здатність ситуативно	Поодинокі вияви	Нездатність

та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє творчому підходові до побудови навчально-виховного процесу ЗДО.	здійснювати рефлексивні процеси, оцінювати результати творчих впливів та забезпечувати якість навчання, розвитку й виховання дітей у галузі мистецької освіти.	здатності оцінювати результати творчих впливів та забезпечувати якість навчання, розвитку й виховання дітей у галузі мистецької освіти.	оцінювати результати творчих впливів та забезпечувати якість навчання, розвитку й виховання дітей у галузі мистецької освіти.
творчий			
Креативність, мобільність до розв'язання творчих ситуацій у практиці художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку.	Наявні ситуативні вияви креативності, мобільності до розв'язання творчих ситуацій у практиці художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку.	Поодинокі вияви креативності, мобільності до розв'язання творчих ситуацій у практиці художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку.	Нездатність креативності, мобільності до розв'язання творчих ситуацій у практиці художньо-естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Використана нами методика психолого-педагогічної діагностики доволі проста для практичного застосування і можливість здійснити перевірку стану розвитку дизайнерського мислення дітей дошкільного віку. Обробка результатів аналізу психолого-педагогічних спостережень, анкетування, усного опитування та творчих робіт дозволили виділити чотири рівні дизайнерського мислення (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Рівні сформованості дизайнерського мислення дітей дошкільного віку
(констатувальний експеримент)**

Тип групи	К-сть дітей	Рівні сформованості							
		початковий		репродуктивний		продуктивний		продуктивно-творчий	
		к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
екс.	60	12	20,7	18	31,05	20	34,5	10	13,75
контр.	60	18	31,05	22	37,95	15	24,15	5	6,85

Початковий рівень було зафіксовано у значної частини дітей дошкільного віку (діти експериментальної групи – 20,7%, контрольної –

31,05%). Його характерною ознакою є те, що діти, віднесені до цього рівня, фактично, зовсім не проявляють інтересу до конструктивної діяльності. Художніми техніками користуються несміливо, не здатні створювати самостійні дизайнерські творчі роботи, а лише репродукують запропоноване вихователем. Їх байдужість призводить до того, що серед спонукань до творчої діяльності дітей переважають ті, які є наслідком реагування на певні зовнішні розпорядження вихователя, а не на внутрішні, породжені власним бажанням. Такі діти мають низький рівень знань з основ дизайну, не здатні втілювати їх у своїх роботах, не здатні до конструктивного дизайнерського мислення.

Репродуктивний рівень було зафіксовано у більшості дітей дошкільного віку (діти експериментальної групи – 31,05%, контрольної – 37,95%). Діти здатні розуміти (емоційно відчувати та усвідомлювати) більшу частину проектно-дизайнерських завдань; демонструють здатність репродуктивно-наслідувальної діяльності; дитина може за допомогою вихователя (за зразком) відтворювати тематичний матеріал у практичній художній діяльності; художньо-образне, конструктивне дизайнерське мислення розвинуто слабо.

Продуктивний рівень сформованості дизайнерського мислення дітей дошкільного віку (діти експериментальної групи – 34,5%, діти контрольної – 24,15%) характеризується тим, що дошкільнята цього рівня мають інтерес до художньо-творчої дизайнерської діяльності, володіють програмовими художніми матеріалами та техніками, здатні створювати самостійні художні та конструктивні роботи, мають сформовану варіативність та інтерпретативність мислення. Проте, діти зазнають деяких труднощів при застосуванні знань з основ дизайну для складання складних конструктивних композицій. Подекуди потребують допомоги вихователя.

Для них характерні спонукання не тільки зовнішніх розпоряджень вихователя, але й частково внутрішніх, породжених власним бажанням. У

дітей даної групи спостерігається схильність до креативності, не стереотипності, варіативності підходів і вирішення творчих завдань.

Продуктивно-творчий рівень сформованості дизайнерського мислення дітей дошкільного віку (діти експериментальної групи – 13,75%, контрольної – 6,85%) характеризується добрими знаннями програмових основ дизайну та вмінням застосовувати їх на практиці, проявом здатності до творчого сприймання та осмислення конструктивних ідей. До того ж, діти виявляють не тільки здатність переосмислювати інтерпретувати творчі завдання, але й уміння виражати свої бачення в практичній художньо-творчій діяльності. При виконанні творчих завдань практично не потребують допомоги вихователя. Художні твори цих учнів вирізняються своєю самобутністю, оригінальністю, нестереотипністю творчого задуму. Діти володіють технічними прийомами роботи з різними художніми матеріалами і техніками відтворення. Результати оцінювання учнів експериментальної та контрольної груп показано на рис. 2.1.

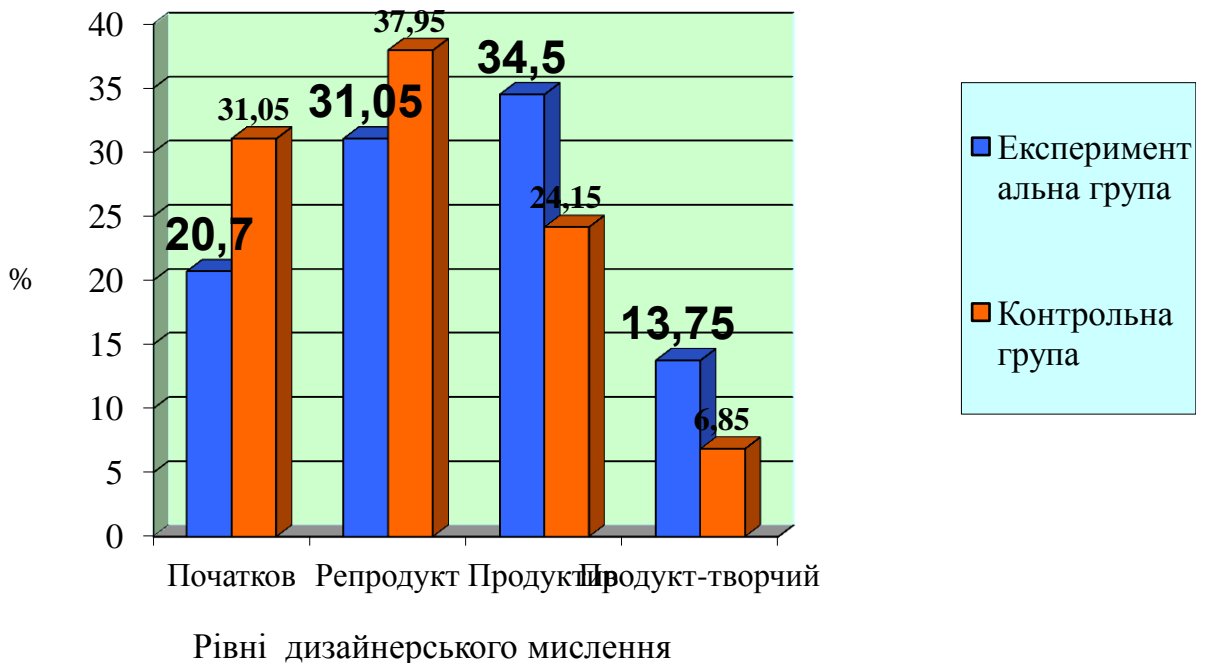

Рис. 2.1. Рівні сформованості дизайнерського мислення дітей дошкільного віку

Аналіз отриманих результатів за вищерозглянутими аспектами дозволив нам зробити висновки про стан проблеми формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності :

- в освітньо-виховному процесі закладу дошкільної освіти ще недостатньо активно використовуються ефективні методи, технології та прийоми роботи, завдання практичного характеру для формування знань, умінь і навичок дизайнерської, художньо-конструктивної діяльності;

- у роботі педагогів звертають на себе увагу такі найбільш типові недоліки: недостатній теоретичний та практичний рівень підготовленості майбутніх вихователів в умовах педагогічного закладу вищої освіти до означеної проблеми;

- не розроблена система методів і прийомів, творчих конструктивно-проективних завдань, створення емоційної основи для цієї роботи;

- вихователі не використовують, або використовують в недостатній кількості різноманітні інноваційні методи та прийоми формування оригінальності, варіативності, не стереотипності дизайнерського мислення, що призводить до зниження рівня продуктивності творчої роботи дошкільнят.

2.2. Методика формування дизайнерського мислення дошкільників в зображувальній діяльності

Програма формувального етапу експерименту впроваджувалась упродовж 2020 –2022 років згідно з окресленими етапами магістерської роботи. Її завдання полягали в реалізації мети наукового дослідження через перевірку висунутої гіпотези про те, що рівень оволодіння художньо-конструктивною діяльністю дошкільнят значно підвищиться за умови розроблення і впровадження авторської методики формування дизайнерського мислення дитини дошкільного віку на заняттях

зображувальної діяльності, сприятиме оновленню, зростанню рівня готовності майбутнього вихователя до розв'язання завдань художньо-естетичного виховання дошкільників, формуванню конкурентоспроможного педагога, здатного до творчої самореалізації у професійній діяльності..

Мета формувального етапу педагогічного експерименту полягала в тому, щоб перевірити організаційно-педагогічні умови та модель методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в практиці освітньо-виховної діяльності закладу дошкільної освіти. Формувальний етап педагогічного експерименту тривав під час виробничої практики, навесні та восени 2021 року. На базі експериментальних середньої та старшої груп експериментального закладу дошкільної освіти №17 «Вишенька», втілювалася розроблена модель методики формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності у сучасних умовах дитячого садка.

Завдання формувального етапу експериментальної діяльності:

- за результатами констатувального етапу експерименту сформувати контрольні та експериментальні групи дітей дошкільного віку;
- поетапно упровадити в педагогічний процес закладу дошкільної освіти розроблену авторську модель методики формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності;
- реалізувати гіпотетично визначені педагогічні умови ефективного формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності;
- впровадити у ході дослідно-експериментальної роботи комплекс діагностичних авторських методик (анкетування, опитування, завдання) для визначення рівнів сформованості компонентів дизайнерського мислення дошкільників;
- оптимізувати вплив інноваційного художньо-розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти на процес формування

дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності.

Спроектована модель методики формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності (рис. 1) складається з блоків: *цільового* (реалізує мету формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності); *теоретико-методологічного* (ґрунтується на сучасних наукових підходах, концептуальних положеннях та принципах формування дизайнерського мислення); *проектувального* (формування розвивально-творчого середовища ЗДО як сукупності психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов, методичне забезпечення, предметну специфіку методики формування дизайнерського мислення дошкільнят на заняттях зображувальної діяльності), *формувального* (форми, методи, засоби, інноваційні технології); *діагностично-результативного* (характеризує контролюючу функцію досліджуваного процесу, структурні компоненти, рівні та критерії сформованості дизайнерського мислення дітей дошкільного віку).

Важливого значення у структурі авторської моделі набуло *розвивально-творче середовище закладу дошкільної освіти*. Його охарактеризовано рядом умов: наявністю емоційно-сприятливого клімату та взаємостосунків співпраці і співтворчості між вихователем і дітьми; створенням атмосфери, наповненої креативними дизайнерськими ідеями, художньо-мистецьким змістом; формуванням індивідуально-творчого стилю дизайнерської діяльності дошкільнят; запровадженням широкого спектру організаційних форм у поєднанні з інноваційними освітніми художньо-педагогічними технологіями і методами; підвищенням рівня професійної компетентності вихователя у галузі дизайнерської освіти; оновленням матеріально-технічної бази закладу дошкільної освіти та навчально-методичного забезпечення занять художнього конструювання та зображувальної діяльності.

Охарактеризуємо головні *ланки авторської моделі* методики формування дизайнерського мислення дошкільнят.

Мета спроектованої педагогічної системи – формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в організаційно-педагогічних умовах розвивально-творчого середовища закладу дошкільної освіти.

Для того, щоб опрацювати методику формування дизайнерського мислення, варто визначити *організаційно-педагогічні умови* формування дизайнерського мислення дошкільнят. Педагогом Л. Євдокимовою були сформульовані педагогічні умови, сприяючі розвитку творчого дизайнерського мислення у дошкільнят [55, с. 66]. Інтерпретуючи їх зміст, ми окреслили *авторські організаційно-педагогічні умови*, які характеризують розвивально-творче середовище закладу дошкільної освіти.

1. *Навчально - дизайнерські умови* включають ергономічні умови, створені відповідно до санітарно-гігієнічних норм організації розвиваючого простору та естетичні умови - колірне, формоутворююче, музичне, художнє оформлення, включене в єдиний інтер'єр навколишнього простору, що впливає на активізацію творчих процесів і здійснює естетичне виховання дітей.

Організація розвиваючих дизайнерських умов, пов'язана зі створенням такого предметно-просторового середовища, яке з одного боку було б максимально наближеним до домашнього, а з іншого боку зберігало би повчальні елементи, які використовувалися б як наочно-дидактичний матеріал і сприяли розвитку творчого мислення. Далі самі діти беруть участь у створенні естетичних елементів, включених в середовище: сезонне оформлення, ілюстрування матеріалу, що вивчається, виготовлення і оформлення інтер'єрних об'єктів.

2. *Соціально-емоційні умови* - створення творчої атмосфери в дитячому колективі через низку факторів. Естетичне відношення до діяльності - емоційність, гармонійність дій, активність, свобода. Естетичні міжособистісні відносини - мажорний тон, демократичний, гуманістичний стиль спілкування вихователя з дітьми і створення для них емоційно-

психологічного комфорту. Соціально-емоційні умови полягають у вихованні дружнього творчого дитячого колективу, за обов'язковою участю батьків. Дієвість даних умов забезпечується як внаслідок індивідуальної, так і колективної дизайнерської діяльності.

3. *Евристико-дидактичні умови.* Естетичний зміст освітньо-виховного процесу передбачає широке використання творчих методів і прийомів на заняттях і в інших видах діяльності дошкільнята. Естетичний зміст результатів діяльності повинен спонукати дошкільнят до подальшої творчої діяльності. Творча спрямованість соціально-емоційних умов набувається в процесі організації евристико - дидактичних умов, що полягають у використанні творчих форм і методів роботи.

Потрібно застосовувати цілий комплекс творчих методів: індивідуальний творчий приклад вихователя; бесіди на фантастичні теми (фантазування), дослідницьку діяльність, а також різноманітні ігрові прийоми, які можуть бути включені у всі види діяльності дошкільнята.

4. *Індивідуально-творчі умови.* Естетичний зовнішній вигляд, стиль, відповідність мети і ситуації, гармонійність вихователя і дошкільнят. Гармонія естетичних, морально-етичних, культурних, інтелектуальних, професійних якостей педагога (індивідуальний стиль педагога), направлених на виявлення і розвиток творчих здібностей і покликання кожної дитини.

Створення індивідуально-творчих умов для розвитку дизайнерського мислення має свою специфіку. З одного боку - це педагог, що володіє гармонією естетичних, морально-етичних, професійних якостей особистості; з іншого боку - це дитина, у якої дані якості розвиваються в процесі виховання і навчання [55, с. 68].

Таким чином, педагогічний, естетичний, психологічний аспекти включені у всі групи умов, вони тісно взаємопов'язані між собою, охоплюють всі сфери діяльності дитини і сприяють розвитку дизайнерського мислення, який є показником розвитку творчої особистості. З усього вище сказаного

виходить, що для того, щоб розвинути у дитини «дизайнерське мислення» треба врахувати:

- психологічні можливості дошкільнят,
- створення такого естетико-педагогічного розвиваючого середовища, яке спонукало б дітей до творчості,
- важливо виявити у дошкільнят рівень розвитку знань, умінь і навичок в області зображувальної діяльності для того, щоб надалі будувати педагогічний процес з урахуванням «вмілості» дітей і визначити «зону найближчої дії».

Основними складовими ланками методики формування дизайнерського мислення дошкільнят на заняттях зображувальної діяльності у сучасних умовах закладу дошкільної освіти ми визначили такі напрямки освітньо-виховної діяльності:

- формування програмових знань, умінь та уявлень дошкільнят з конструктивно-творчої та дизайнерської діяльності;
- впровадження ігрових форм організації освітньо-виховного процесу у структурі занять зображувальної діяльності;
- формування практичних навичок роботи з дитячого дизайну;
- використання сучасних технологій і нестандартних технік дизайнерської діяльності.

Побудова нової системи навчально-творчих завдань на основі дитячого дизайну ми розглядаємо як побудова частини ладу дошкільної системи занять з образотворчого мистецтва. Систему вивчення образотворчого мистецтва, як і всяку методичну систему, характеризують провідна ідея (мета) та *дидактичні принципи та підходи*, які визначають відбір змісту програми, своєрідність методів навчання.

Методологічною основою вивчення проблеми формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності визначено положення таких підходів: *гуманістичного* (художньо-конструктивне виховання на ідеях гуманізму, забезпечення потреби

особистості дитини у постійному й різнобічному творчому самовдосконаленні); *аксіологічного* (полягає у формуванні ціннісного ставлення до мистецько-художньої діяльності, яке синтезує сукупність орієнтацій на базові цінності художньої культури); *системного* (дозволяє спроектувати базисні системні зв'язки та компоненти моделі методики формування дизайнерського мислення дошкільнят); *інтегрованого* (забезпечує інтегрування різних видів творчої діяльності у процесі формування дизайнерського мислення дошкільнят); *особистісно орієнтованого* (забезпечує врахування індивідуальних особливостей дітей до художньо-конструктивної діяльності); *технологічного* (передбачає реалізацію організаційно-педагогічних умов та методики формування дизайнерського мислення дошкільнят як сукупності мети, змісту, методів, технологій, гарантованого досягнення результатів); *діяльнісного* (має на меті формування дизайнерського мислення через динамічну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу в умовах інноваційного розвивально-творчого середовища ЗДО); *компетентнісного* (визначає спрямованість на формування компетентностей дизайнерської діяльності та розвиток здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання і досвід у ситуаціях дизайн-освіти). Доведено, що визначення наукових підходів сприяє цілісному вивченню проблеми формування дизайнерського мислення дошкільнят на заняттях зображувальної діяльності.

Принцип інтегративності передбачає взаємозв'язок систем психологічних, педагогічних, культурологічних, мистецтвознавчих наук, які органічно інтегровані в системі формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку, обґрунтованої інтеграції змісту, форм, методів, технологій, що є обов'язковою умовою формування методики дизайнерської освіти в усіх типах закладів дошкільної освіти.

Принцип гуманізації (повага до художніх інтересів і потреб особистості дитини дошкільного віку) методичної системи формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку полягає в тому, щоб

віднайти, підтримати, розвинути особистісне в дитині та закласти в ній механізми самовизначення, саморозвитку, саморегуляції, самовиховання, самореалізації в художньо-творчій, конструктивно-дизайнерській діяльності, що є необхідним для становлення особистісного образу, діалогічної, гармонійної взаємодії з іншими, з природою, з цивілізацією, з культурою, з мистецтвом.

Принцип природовідповідності (врахування вікових особливостей, природи дитини). Вікові психічні особливості дітей дошкільного віку, їхнє мислення, увага, зорова пам'ять сприяють засвоєнню художньо-мистецьких цінностей, загальнолюдських ідеалів та чеснот, моральних правил, традицій та звичаїв саме через емоційно-почуттєву сферу, через творчу мистецьку діяльність. Вплив мистецтва, художньо-конструктивної діяльності викликає позитивні реакції, полегшує і прискорює засвоєння операцій творення художніх образів через художньо-конструктивну діяльність, дизайнерську творчість, технологічні процеси. Ці види діяльності спонукають розвиток емоційної, вольової, діяльнісної, творчої сфер дитини дошкільного віку.

Принцип культуровідповідності (ідентичність змісту освіти культурному простору, в якому вона функціонує, забезпечення культурної спадкоємності поколінь) спрямований на врахування художніх інтересів та запитів сучасних дошкільнят та усвідомлення закономірностей історичного розвитку вітчизняного образотворчого мистецтва і художньої культури в цілому. Він передбачає розуміння вихователем того, що спираючись на наявні у дітей естетичні запити та інтереси, необхідно знайти такі форми та засоби їх задоволення, які породжували б нові естетичні потреби. Організуючи процес естетичного виховання, педагог повинен при виборі творів мистецтва максимально враховувати надбання рідної культури, вітчизняного мистецтва і використовувати найменшу можливість для зв'язку змісту твору мистецтва з оточуючою дійсністю, спираючись на їх життєвий досвід.

Принцип інноваційності формування дизайнерського мислення дошкільнят спонукає вихователя до забезпечення основ дизайнерської освіти на засадах відкритості майбутньому, здатність до оновлення, передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, інтенсивної модернізації у відповідності до соціокультурних викликів сьогодення. Інноваційність зорієнтована на динамічні зміни в художньо-педагогічній діяльності вихователя, ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, художньо-творчих здібностей, налаштованості на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, відображає результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних художньо-педагогічних та дизайнерських проблем.

Принцип креативності відображає необхідність виявлення можливостей змісту художньо-педагогічної конструктивної діяльності для посилення його спрямованості на формування творчої особистості дитини дошкільного віку. Реалізація означеного принципу в практичній дизайнерській діяльності сприяє аналізу змісту зображувальної діяльності з метою його креативного посилення, застосування навчально-творчих завдань, методів і прийомів стимулювання творчої активності дітей дошкільного віку, використання психологічної діагностики для розвитку дизайнерського мислення, творчих якостей особистості дошкільняти.

Форми, методи і прийоми роботи з формування дизайнерського мислення і зображальних здібностей. Вибір методів роботи в дизайнерській діяльності буде залежати від характеру роботи, що виконується.

Метод наочного орієнтира може бути використаний у всіх видах дитячого дизайну, але найбільш ефективно використовується при виконанні завдань з декоративно-просторового дизайну. Прийоми роботи можуть бути направлені на знайомство з характером майбутнього оформлення в заданому вихователем ключі. Предметами дизайнерської діяльності з використанням методу наочного орієнтира можуть бути різне панно. Наприклад, для панно

заготовлюється сітка з наміченими осередками, які заповнюються малюнками, аплікацією по певній темі [55, с. 19].

Метод розробки завдань з продовженням. Як предмет дизайну, наприклад, пропонується побудувати будинок. Обговорюється характер майбутньої споруди, потім кожна дитина малює свій будинок. Малюнки обговорюються і вибираються як проект найбільш цікаві. На декількох заняттях діти моделюють, створюють макет будинку, виконують деталі, декорирують. Після проробленої роботи об'єднують свої споруди в загальну композицію [55, с. 20].

Метод поетапного вирішення проектної задачі. Важливими в цьому методі є формулювання задач, які направлені на створення конкретного предмета дизайну, виконання проміжних завдань (малюнки, ескізи, макети). Наприклад, для створення костюма необхідно розглянути малюнки із зображенням моделей костюмів, вибрати зразки, що сподобалися, створити ескізи своїх варіантів, вибрати необхідний матеріал, освоїти способи виготовлення і так далі [55, с. 20].

Метод макетування засновано на тому, що діти старшого дошкільного віку розуміють, що у реальних предметів можуть бути заступники, що площинні фігури можуть замінити на плані реальні трьохмірні об'єкти. Предметами дизайну з використанням методу макетування можуть бути композиції декоративного оформлення приміщення до свята. Ефективними прийомами при створенні предметів дизайну можуть бути: ознайомлення з темою, поетапним характером виконання роботи, вигадання варіантів оздоблення до свята, розглядання простору приміщення і місця розташування оздоблення, розглядання макета. Види роботи: виконання ескізів на підготовлених листах паперу, виготовлення невеликих макетів на заготований стрічках-розгортках, що зображають стіни, малювання узорів прикрас; прикладення своїх малюнків до макета, оцінювання і зміна своїх ескізів, доробка свого задуму; відбір самих вдалих варіантів разом з дорослим [55, с. 20].

Таким чином, представлені вище методи і прийоми, що використовуються в таких повчальних формах, як заняття і гра сприяють розвитку основ «дизайнерського мислення» і творчих здібностей. Важливо з точністю підійти до вибору методу, враховуючи рівень знань, умінь дітей і напрям дизайн-діяльність, оскільки правильний вибір методів зумовлює практичний результат - створення предмета дизайну, а також дозволяє здійснювати роботу з дітьми послідовно і системно.

Серед форм роботи для нас важлива така *форма навчання*, як *заняття*. Н. Комоед пропонується зразкова тематика занять із дизайну. Вивчивши зміст якої можна зробити висновок, що тематика занять різноманітна і залежить від напрямку дизайн - діяльність, матеріалів, що використовуються, призначення предметів дизайнерської діяльності і пов'язана з явищами суспільного життя [22, с. 37].

Етапи і організація дітей навчання дизайну. Н. Комоед пропонує всю роботу по дизайн - діяльність ділити на етапи. [22, с. 21]

На першому етапі суттєвим є постановка мети, передбачення результатів дизайнерської діяльності, визначення задуму. Це може бути виготовлення конкретного предмета для гри або театральної діяльності, прикраси для групи, подарунка. Як правило, дітям цікава і зрозуміла така постановка мети. Однак, важливо, щоб ініціатива виходила від дітей. Стимулом для діяльності може бути спеціально підготовлене предметне середовище, яке поступово наповнюється відеоматеріалами по темі, дидактичною грою, різними матеріалами для виготовлення предметів (шаблонами, зразками, заготівлями, напівфабрикатами і інше). Саме активну участь в створенні предметного середовища можуть прийняти батьки.

Другий етап - реалізація задуму. Для реалізації задуму необхідні певні уявлення по темі; оволодіння способами виготовлення предмета дизайну, технологіями роботи з конкретними матеріалами. На цьому етапі важливим є отримання конкретних результатів. Види роботи з дітьми на даному етапі:

бесіди по темі, екскурсії, індивідуальна і подгруппова робота поза заняттями, спеціально організовані заняття.

Третій етап - визначення способу представлення, використання результатів роботи. Окреме заняття дитячого дизайну може бути проведене з метою обговорення, як зручно і красиво розташувати предмети дизайну в інтер'єрі групового приміщення, як використати їх в грі, театральній-ігровій діяльності.

Початковою та найбільш простою формою навчання дизайнерської діяльності є виконання виробів за зразком. Основи даного виду роботи були розроблені видатним німецьким педагогом Ф. Фребелем. Дітям пропонуються зразки виробів з різних матеріалів і, як правило, показуються способи їх відтворення. Дана форма забезпечує пряму передачу дітям готових знань, способів дій, які ґрунтуються на наслідуванні, і не пов'язана безпосередньо з творчим розвитком дитини. Разом з тим в її рамках забезпечується перехід до самостійної, пошукової діяльності творчого характеру.

Робота за моделлю, так само як і робота за зразком, передбачає опору дитини на деякий орієнтир. Однак, на відміну від зразка, модель не надає такого ж наочного та детального уявлення про будову виробу, а передбачає, що дитина має її визначити самостійно, без допомоги вихователя.

Робота за аналогією. Після того як діти під керівництвом вихователя виготовлять виріб, їм пропонується самостійно провести конструювання аналогічного до конструкції або дещо складнішого, але подібного за конструкцією виробу.

Організація роботи за коментарем вихователя полягає у тому, що вихователь по черзі показує конструкції деталей, демонструє прийоми їх виготовлення та з'єднання деталей, порядок обробки виробу, використання за призначенням. Діти займаються репродуктивною діяльністю, відтворюють, копіюють дії вихователя.

Заняття – форма дошкільного навчання, за якої вихователь, працюючи з усією групою дітей у встановлений режимом час, організовує і спрямовує пізнавальну діяльність з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини. Традиційно заняття з художньої праці проводиться як предметне, тобто – односпрямоване. Вибір такого виду заняття надає вихователю можливість вирішувати низку завдань, пов'язаних із засвоєнням дітьми знань у галузі художньої практики. Більшою мірою на таких заняттях звертається увага на опанування дітьми навичок практичної роботи з різними матеріалами (природним матеріалом, глиною, солоним тістом, викидним матеріалом).

Наступні види занять за характером та за змістом, що використовуються для організації образотворчої діяльності дошкільників, проте можуть бути прийнятними у навчанні художньої праці:

- теоретичні (мистецтвознавчі);
- практичні (зображальні);
- комбіновані (взаємозв'язок художньої теорії та естетичної практики);
- комплексні, інтегровані (ґрунтуються на синтезі та взаємодії мистецтв).

На теоретичних заняттях з художньої праці вихователь може проводити мистецтвознавчі бесіди («Що таке дизайн?», «Ікебана – мистецтво квітів», «Що таке інтер'єр?», «Знайомтесь: дизайнер», «Познайомимося з папером»).

Практичні заняття визначають найбільший потенціал щодо активного залучення дитини до художньої практики. Діти ознайомлюються з матеріалами, способами роботи з ними, видами художніх технік (аплікація, вирізання, шиття), способами дій з інструментами та іншим обладнанням.

Комбіновані заняття є особливим типом організованого навчально-розвивального спілкування вихователя з дітьми. Їхня сутність визначається ефективністю поєднання теоретичної та практичної частини роботи.

Наприклад, у теоретичній частині заняття діти уточнюють знання про розкрій тканини (ознайомлення із шаблоном), переглядають відеоматеріали

про роботу кравця; обговорюють, обмінюються думками про специфіку даної роботи, можливості застосування умінь розкроювання та використання шаблону в пошитті лялькового одягу, створенні конструкцій на основі розкрою інших матеріалів. Практичну частину заняття можуть становити вправи «Маленькі кравці», «Наше ательє».

Комплексні (інтегровані) заняття визначаються можливістю забезпечення системності знань дітей у різних галузях знань і видах діяльності. Останнім десятиліттям все більш актуальним стає використання інтегративних принципів організації освоєння змісту освіти. Реалізація цих принципів сприяє більш глибокому і різнобічному пізнанню дітьми предметів і явищ дійсності, формуванню в них художніх асоціацій, а також активізації дошкільників у різних видах творчої художньо-естетичної діяльності.

Творчому заняттю повинні передувати підготовчі заняття, які в своїй сукупності спрямовані на накопичення уявлень за обраною темою і на розв'язання навчальних завдань: оволодіння способами обстеження об'єктів зображення, ознайомлення з елементами зображальної граматики, вдосконалення техніки зображення та ін. Кількість таких підготовчих занять визначається змістом теми і ступенем готовності дітей до її творчого втілення.

Інтеграція – це більш глибока форма взаємозв'язку, взаємопроникнення різного змісту виховання й освіти дітей. Такий зв'язок, на думку дослідників, забезпечує досить повне та різнобічне пізнання предметів і явищ дійсності, формування асоціацій та їх активізацію у процесі творчості в різних видах естетичної діяльності.

Дизайнерська діяльність добре інтегрується з заняттями з ознайомлення дітей з образотворчим мистецтвом, математикою, розвитком мовлення, а також з ігровою, театралізованою та іншими видами діяльності. Специфіка заняття з художньої праці визначається тим, що педагог має можливість формувати в дітей цілісне світосприймання, а діти, в свою чергу, – набувати

цілісних уявлень про рукотворний світ, про мистецтво як категорію людського духовного та практичного буття, формувати узагальнені способи дій. Заняття з художньої праці краще проводити як комплексні або комбіновані. Наприклад, ознайомлення дошкільників з різними матеріалами та їхніми властивостями, експериментально-дослідна робота можуть проходити на заняттях з таких розділів програми: «Дитина і навколишній світ», «Мовленнєве спілкування», «Рідна природа».

Відповідно до засад Базового компонента дошкільної освіти заняття у дошкільному навчальному закладі є однією з важливих форм роботи з дітьми, проте не головною та не єдиною. Розширення розвивального простору дитини, необхідного для її особистісного зростання, вимагає від педагога проведення різноманітних форм роботи (у тому числі – міні-форм), а також забезпечення такого спілкування з дітьми, яке визначає пряме чи опосередковане їх навчання.

Структура занять з художньої праці ґрунтується на послідовному оволодінні уміннями і навичками, визначається поставленими завданнями і тривалістю активної дитячої працездатності, зумовленої віковими та індивідуальними особливостями. Саме від цього залежить ефективність навчання і виховання дошкільників на заняттях з художньої праці. Організація та проведення художньої праці вимагає від вихователя певної підготовки: педагог має дібрати навчальний матеріал, продумати послідовність його подачі, прийоми показу окремих операцій. Також, плануючи кожне заняття з художньої праці, вихователь має урахувувати, з якою мірою працездатності та зацікавленості діти будуть опановувати навчальний матеріал.

Структура занять з художньої праці та дизайну:

I. *Попередня робота:* спостереження у довкіллі, предметно-просторовому середовищі, природі, відвідування виставок, спостереження за роботою майстрів декоративно-ужиткового мистецтва, розглядання творів мистецтва, читання літературних творів, імітаційні ігри.

II. *Підготовча робота* є своєрідним підготовчим підґрунтям до безпосереднього навчання дітей трудових дій. Цей етап заняття спрямований на мобілізацію уваги дітей, емоційну установку на зацікавлення їх предметом майбутньої діяльності.

У вступній частині педагогу доречно використовувати сюрпризний момент (ігрову ситуацію), коли вихователь використовує «несподівану появу» ігрового персонажа або незвичайне подання дітям зображального матеріалу («Ось до нас завітав листоноша. Він приніс незвичну посылку. Що в ній? Так, там багато різноманітного рослинного матеріалу і лист від Білочки. Вона просить скласти вітальну листівку для Ведмедика. Як нам найкраще зробити з цього матеріалу подарунок – зробити букет (флористика)? Оздобити листівку? Які ще думки?»). Підготовча робота передбачає перехід до регламентованої діяльності на занятті.

III. *Мотивація*: яка передбачає повідомлення дітям того, задля чого варто зробити запропоноване дорослим творче завдання, реалізувати ідею.

На заняттях з художньої праці ігрова мотивація, використана вихователем, дозволяє не тільки уникнути постановки завдання в категоричній формі («Діти, сьогодні на занятті ми будемо робити...»), але й спонукає малят до практичних дій, викликає в дошкільників бажання прийти на допомогу казковому герою, зробити вироби як подарунок близьким людям або дітям, надає можливість перебувати в діяльності, заповненій грою.

Результатом цієї частини заняття має бути психологічна готовність дошкільника включитись у працю й оволодіти певними вміннями та навичками. Важливу роль у цьому відіграє емоційна розповідь вихователя, гарні ілюстрації, демонстрування зразків, використання художньої літератури та фольклору (загадки, прислів'я), музики.

IV. *Процес художньо-продуктивної діяльності* (художньої праці), що передбачає безпосередню спільну діяльність та спілкування педагога і вихованців. Суть цієї частини полягає у реалізації набутих дошкільниками знань у практичній діяльності, в оволодінні ними конкретними вміннями та

навичками, що впливають із завдань конкретного заняття. На заняттях з художньої праці, зважаючи на його специфіку, у цій його частині вихователем повинні добиратися такі елементи педагогічної діяльності – спеціальні форми роботи, методи та прийоми її організації, які нададуть можливість більш ефективно й цікаво для дітей організувати роботу.

Практичній роботі дітей повинно передувати виконання спеціальних вправ – пальчикова гімнастика. Розминка суглобів кисті та пальців сприяє підготовці незміцнілих рук малюків до рухів, які є необхідними в удожньо-предметній діяльності. Це дає можливість дітям правильно, тривало й без видимих зусиль використовувати інструменти, більш впевнено обробляти ними різні матеріали (папір, рослинний матеріал, глину, солоне тісто).

Всі пальчикові вправи, які проводить вихователь перед початком практичної роботи, мають бути ігрового, цілеспрямованого характеру. Динамічні вірші включають в себе серію імітаційних рухів відповідно до змісту вірша: кожен рядок вірша супроводжується конкретним рухом рук і промовлянням тексту разом із педагогом. Вихователь спочатку читає дітям текст повністю, щоб вони ознайомилися із сюжетом та більш вдумливо проїняли його змістом. Виконання пальчикової гімнастики передбачає такі етапи: прийняття вихідного положення, власне рухів рук та показу асоціативних образів.

Асоціативний образ утворюється в уяві дітей й тим самим допомагає дітям запам'ятати рух у цікавій ігровій формі. Після проведення пальчикової гімнастики в основній частині заняття з художньої праці вихователь відповідно до визначеної мети заняття може використовувати різні за призначенням вправи:

- вправи на удосконалення технічних навичок;
- творчі вправи;
- вправи, що застосовуються в ігровій формі.

Ефективність *основної частини* заняття багато в чому залежить від попередньої підготовки вихователя: добору матеріалу, продуманості послідовності його подачі, відповідності прийомів показу окремих операцій.

Організація занять з художньої праці в основній частині передбачає реалізацію певних етапів: показ вихователем способів виконання роботи, безпосередня робота дітей над опануванням нових умінь або удосконалення раніше засвоєних. Якщо заняття з матеріалом, технікою роботи буде першим, вихователь повинен приділити належну увагу кожній дитині з тим, щоб допомогти їй засвоїти основні прийоми. Вихователь також звертає увагу вихованців групи на правильне й безпечне користування інструментами.

V. У *заключній частині* вихователь аналізує дитячу діяльність на занятті, тобто трудові вміння і навички, а також результативність праці, характеризує творчі здобутки кожної дитини стосовно виконаної нею роботи.

Після проведеного оцінювання дошкільники можуть організувати міні-виставку робіт або використати їх у подальшій ігровій діяльності. Так, виготовлені власноруч іграшки діти можуть використати в іграх-драматизаціях, у сюжетно-рольових іграх, розвагах тощо. Завдання вихователя у проведенні *заключної частини* заняття з художньої праці – спонукати малят до активного обговорення та оцінювання робіт, а також поведінки у процесі виготовлення виробу. Потрібно акцентувати увагу малят на проявах під час роботи таких позитивних моральних якостей, як взаємодопомога, чуйність, тактовність, захоплення вдалою роботою товариша, самокритичність.

Для всіх частин заняття однаково важливими є виконання розвивальних, виховних і навчальних завдань. Навчання дошкільників художньої праці, залучення їх до художньо-продуктивної діяльності відбувається не лише на заняттях, але й у повсякденному житті, у часи, відведені в організації життєдіяльності дітей для самостійної роботи, що виникає за ініціативи сноманітні почуття.

Організація *самостійної художньо-продуктивної роботи* повинна мати в основі не лише удосконалення набутих умінь дітей, але й підвищення мотивації на створення цікавих, красивих, суспільно значущих робіт. У час, відведений для самостійних занять, діти можуть прикрашати до свят групову кімнату, вестибюль садочка, готувати посібники для занять: матеріали для лічби, коробки для олівців, підставки для пензликів тощо.

Для ефективної організації самостійних занять дітей художньою працею вихователь має мотивувати їх на створення різноманітних виробів, іграшок, атрибутів для ігор. Цьому допоможуть спостереження за навколишньою дійсністю, в процесі яких діти отримують різноманітні враження, співставляють образи дійсності з тими, які створюються ними на заняттях. Вихователь спрямовує увагу дітей на можливість збагачення їхніх творчих робіт новими ідеями у розкритті образу, використання конструктивних прийомів самих дітей.

Проведення самостійної художньої діяльності дітей, поглиблення роботи з ними в додаткових формах роботи (гуртках, дитячих дизайн-студіях вимагає від педагогічного колективу реалізації зусиль щодо забезпечення необхідних умов художнього виховання дітей. З цією метою у дошкільному навчальному закладі доречно мати спеціально обладнане приміщення – на кшталт дитячої художньої студії або дизайн-студії.

Організація художньої праці дітей поза заняттями потребує й відповідного педагогічного керівництва. Так, у середній групі вихователь більшою мірою радить дітям, яким чином їм опанувати майбутню роботу, які саме важливі технологічні елементи з її створення слід урахувати. Вихователь не тільки нагадує дітям цієї групи, які роботи виконувалися на заняттях, які властивості мають певні матеріали. Педагог бере участь у самостійній художньо-продуктивній діяльності дітей, безпосередньо скеровує роботу, включається у створення колажу, а також включається в обігрування створених виробів.

У старшій групі вихователь скеровує роботу, спираючись на ініціативу самих дітей, надає їм більшої самостійності, простір для творчості. Організуючи у старшій групі роботу з художньої праці поза заняттями, вихователь показує необхідні прийоми конструювання виробу, дає поради, як технологічно краще здійснити задум. З метою підтримки сталого інтересу до таких занять вихователь може сам повністю виконати виріб, але обов'язково залучаючи до допомоги дітей (нарізати папір, дібрати відповідні нитки, склеїти дрібні деталі тощо), радиться з ними.

Розв'язання завдань навчання дітей художньої праці можливе за умов чіткого планування, послідовного розподілу завдань за заняттями. Планування – це процес визначення конкретних цілей, завдань, змісту форм, методів та засобів досягнення намічених перспектив на певний відрізок часу.

Існують наступні види планування:

- перспективне (на місяць, на квартал або на рік);
- календарне (на тиждень).

Перспективне планування визначає тему розділу та основні методи роботи з дітьми на тривалий проміжок часу. Таке планування надає можливість вихователю бачити перспективу розвитку дітей, здійснювати системний підхід щодо організації та проведення навчально-виховної роботи.

Календарне планування може складатися на 1–2 дні або на тиждень за вибором вихователя та узгодженням керівника закладу. Перевага надається плануванню на коротший термін (один-два дні), оскільки це допомагає вихователю своєчасно здійснювати індивідуальну роботу з дітьми.

Готуючись до проведення заняття, вихователь повинен заздалегідь вибрати джерела інформації для ознайомлення дітей з тим колом предметів і явищ, який передбачений об'ємом теми (навколишня дійсність, твір образотворчого мистецтва, художня література, діафільми), визначити форми організації процесу ознайомлення (екскурсія, прогулянка, зустріч з учасниками подій, ранок, групове заняття, творча гра, трудова діяльність),

відібрати методи ознайомлення (спостереження, обстеження, бесіда, розповідь).

На заняттях з художньої праці діти, створюючи вироби, працюють з різними інструментами і матеріалами. Вихователю слід не тільки навчати дітей користуватися ними практично як на заняттях, так і в самостійній діяльності у дитячому садку і вдома. Важливо також дати дошкільнятам необхідні відомості про тканини, нитки, тасьму тощо, на гурткових заняттях їх слід оновлювати, поповнювати і поглиблювати. Якщо все це виконується в процесі роботи, то політехнічний кругозір дітей значно розширюється.

Первинне ознайомлення дошкільників з інструментами та пристроями відбувається на заняттях з художньої праці в основному на першому році навчання. Доцільно не тільки ознайомити дітей з різними інструментами і пристроями, але і порівняти між собою: ножиці з ножем, сантиметрову стрічку з лінійкою, рулеткою, ручні голки з машинними. Поглиблюючи цю роботу, добре розповісти дітям історію виникнення і застосування людиною ножиць, голки.

На заняттях з художньої праці дітей привчають до того, що кожна річ, у тому числі інструменти для роботи мають своє спеціально відведене місце. Брати матеріали для роботи та інструменти діти можуть тільки за вказівки дорослого. Ножиці найкраще зберігати в спеціальних футлярах із клейонки, щільної тканини або паперу. Голки та шпильки слід тримати в спеціальних подушечках – гольницях. До і після роботи спочатку кожна дитина, а потім – вихователь обов'язково має перевірити наявність голок у гольниці.

З перших занять потрібно привчати дітей до дотримання правил техніки безпеки під час роботи. Вихователь має привчити дітей до того, що не слід відволікатися під час користування інструментами на занятті. Діти повинні завжди пам'ятати, що інструментами потрібно користуватися обережно й акуратно, не відволікатися під час роботи з голкою. Слід стежити, щоб діти не брали в рот нитки і тканину, а особливо гострі інструменти.

Творчо-розвивальне середовище – комплекс психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, ергономічних, естетичних умов, що забезпечують організацію життя дітей у дошкільному закладі.

Окреслимо вимоги до розвивального середовища, які характеризують організацію життєдіяльності дитини:

1) середовище може називатися розвивальним, якщо воно дає дитині можливості вибору, ставить її в ситуації, коли потрібно прийняти самостійне рішення. Щодо художньої діяльності середовище повинно створювати для дитини умови перебування у справжньому світі мистецтва: у картинній галереї, у художньому музеї, у майстерні дизайнера, у художньому відділі магазину тощо;

2) творчі зони (куточки) повинні заповнюватися речами, які сміливо можна взяти, відкріпити, використати для чогось. Так, в окремому кутку повинні бути виставлені конструкційні та природні матеріали, фарби, папір, щоб дитина змогла у вільний час пофантазувати над виробом, проявити інтерес до нових креативних рішень.

Організація роботи з дітьми у галузі художньої праці та дитячого дизайну розгортається здебільшого в межах приміщення групової кімнати і потребує, перш за все, відповідного матеріально-технічного забезпечення. У Методичних рекомендаціях до Програми виховання та навчання дитини від двох до семи років «Дитина» зазначено, що залежно від розміру групової кімнати куточок художньої праці обладнується по-різному, наприклад, можна відвести у шафі полицку для інструментів та матеріалів, які слід розташовувати так, щоб ними було зручно користуватися.

У робочому куточку повинні бути комплекти інструментів для організації одночасної роботи 4–6 дітей, обладнання для шиття і роботи з природним матеріалом, а також кольоровий папір, тонкий картон, клей, олівці, фарби, лінійки. Швацьке обладнання (ножиці, різнокольорові нитки, голки, гудзики) варто скласти до окремої коробки. Інструменти і матеріали для роботи з природним матеріалом також слід розмістити в коробках у

певному порядку: ножі, шило, голки, нитки, гнучкий тонкий дріт, пластилін і різні природні матеріали (палички, листя, каштани та жолуді).

Заняття з художньої праці, як правило, проводяться в груповій кімнаті, в ній повинен також бути створений художній осередок. Для занять дітей художньою працею повинні бути наявні:

- папір та картон (а також обгортковий, гофрований, тютюновий, подарунковий, оксамитовий, обрізки журналів);
- засоби для малювання, клей, пензлики різного розміру та форми, скотч;
- ляльки-мультики (для створення колекцій лялькового одягу);
- комплект ширм (касет) «Ляльковий дім» для настільного моделювання;
- ширма-розгортка для ігрового дизайну;
- стіл-п'ятилітчик з відкидними кришками-мольбертами для дизайн-рукоділья (автор Г. Пантелєєв);
- набір сучасного декоративного матеріалу, який використовується дітьми старшого дошкільного віку лише за умов контролю педагога (декоративні камінці, паєтки тощо);
- різноманітний викидний матеріал.

Спектр діяльності дизайн-студії має прикладний, інтегрований характер проектування (створення) виробів утилітарного (корисного) призначення. Дизайн-студія формує в дітей «прагматизм» продукту дитячої творчості.

Займаючись тут, діти творчо освоюють уже тривимірний простір. Особливість діяльності дизайн-студії полягає в тому, що конструктивний по суті дитячий дизайн (аранжування, одяг і декоративний простір) розвивається на основі досвіду образотворчої діяльності, який набувається дітьми на заняттях у дошкільному навчальному закладі.

На цій основі можуть бути створені умови для різних напрямів дитячого дизайну: «комп'ютерно-ігрового», «культури сервірування та сервісу», «екології природи»; а також профільних інтересів: любителів живопису, малюнка або ліплення, моделювання і зодчества, декораторів сцени, фольклорного рукоділья (ткацтва і плетіння, в'язання, вишивки, холодного

батику), майстрів-дизайнерів з ремонту іграшок, макетів, декорацій, посібників

Рекомендації щодо організації приміщень для проведення художньо-продуктивної роботи з дітьми:

- привабливе, гармонійне зовнішнє та внутрішнє оздоблення, розумне планування споруди (будівлі, приміщення, ділянки), сучасне інженерно-технічне забезпечення (місцеве освітлення, безпечні меблі та обладнання);
- оформлення інтер'єрів творами образотворчого та прикладного мистецтва (розпис та мозаїка, вітраж, карбування, картини і репродукції, скульптурна пластика, різьблення і тиснення, різні аранжування, текстиль-гобелен і макраме);
- наявність комплектних меблів і обладнання педагогічного процесу (столи, мольберти і ширми-подіуми, полиці, стелажі і пристосування для організації виставок). Індивідуальне колірне оздоблення дитячих приміщень за віковими групами;
- достатній асортимент іграшок, ігор, наочних посібників, різноманітних і якісних художніх матеріалів та інструментів для художньої праці та дитячого дизайну;
- наявність сучасних технічних засобів навчання (апаратура, посібники: поліграфія, екранні, аудіо-, теле-, відео);
- організація в дитячій студії зон для дизайну (художнє аранжування, конструювання, декоративні види рукоділля, міні-музей дитячої творчості з приміщенням-архівом для зберігання матеріалів, посібників, костюмів і декорацій.

Форма навчання – це навчально-виховний процес у загальноосвітніх закладах різного типу (у тому числі – дошкільному навчально-му закладі), що здійснюється з групою дітей або індивідуально. Це зовнішнє вираження узгодженої діяльності педагога і дітей, що реалізується у визначених порядку та режимі. Вихователь має можливість використовувати наступні форми організації навчання дошкільників художньої праці та дизайну:

Колективна форма організації дітей в дизайнерській діяльності найбільш прийнятна: об'єднання індивідуальних робіт дітей, виконаних на заняттях зображувальної діяльності, в загальну композицію; робота групи дітей «на одному листі», де кожному відведене своє місце для роботи; поетапне виконання роботи по типу «естафети», «конвейера» [23, с.21].

З метою корекційної роботи ми можемо провести *дидактичну гру*, яка допомагає створити особливу емоційну атмосферу, викликати інтерес дітей до дизайнерської діяльності. *Дидактична гра творчої спрямованості* може бути включена у всі види занять, а можуть проводитися і поза заняттям під час самостійної ігрової діяльності дітей.

Нами пропонується гра на розвиток нестандартного способу мислення, однак, ця тільки мала кількість з тієї різноманітності гри, яку нам пропонують вчені, працюючі в цій області. Наприклад, якщо при проведенні діагностичної роботи з метою виявлення знання про колірну оттенках і стан цветоразличения, дитина показує низький або середній рівень розвитку знань можна провести гру «Колірна гама» (додаток). На розвиток асоціативного мислення можна провести гру «На що схоже?» «Сюрреалістична гра», «Чарівні плями» (додаток).

Для розвитку конструктивного, просторового мислення можна провести гру «Збери фігурку», а також з цією метою можна повправляти дітей в техніці оригамі. Для розвитку у дітей композиційних навичок, навичок складання симетричних узорів можна використати завдання в ігровій формі з різними видами мозаїк. Наприклад «Прикрась хусточку», «Покривало для бабусі», «Незвичайний узор» і далі.

Таким чином, для того, щоб ефективно навчити дітей дизайн - діяльності треба: по-перше, організувати діяльність кожної дитини, а по-друге, будувати поетапно весь освітній процес. Рекомендації для педагогів із розвитку дизайнерського мислення у дошкільнят наступного змісту. При організації творчої, дизайнерської діяльності педагогу пропонуються наступні рекомендації:

- залучайте дитину в освітній процес, використовуючи ігрові прийоми, сприяючи розвитку інтересу до дизайн - діяльність;
- стимулюйте інтелектуальні зусилля дитини, підвищуйте впевненість дитини в своїх силах, використовуючи слова схвалення;
- виховуйте певну незалежність поглядів, відносно створення будь-чого нового;
- уникайте швидких припущень, на основі ретельного спостереження і оцінки визначайте сильні і слабкі сторони дітей, не треба покладатися на те, що вони вже володіють певними базовими знаннями і навиками;
- не стримуйте ініціативи дітей і не робіть за них те, що вони можуть зробити самостійно;
- навчіть дітей простежувати межпредметні зв'язки;
- привчіть дітей до навичок самостійного розв'язання проблем, дослідження і аналізу ситуацій;
- підходьте до всього творчо, удосконалюйтесь в галузі дизайну: читайте і вивчайте новітні розробки з дитячого дизайну [12].

Таким чином, для того, щоб розвинути у дітей «дизайнерське мислення», треба, по-перше, виявити у них початковий рівень зображальних умінь і навиків. По-друге, на основі отриманих даних визначити «зону найближчої дії». По-третє, підібрати такі методи і прийоми, які визначають напрям дизайн - діяльність і є найбільш ефективними на всіх етапах роботи. По-четверте, для того, щоб навчити дітей нестандартно, креативно мислити, а також втілювати свої ідеї в практичній діяльності, вихователю, крім розвитку зображальних навиків дітей, необхідно самому навчатися і вдосконалити свої «дизайнерські навички».

На формувальному етапі педагогічного експерименту застосовано, психодіагностичні методи (спостереження, бесіди, анкетування, тестування, метод розв'язання проблемно-педагогічних ситуацій, аналіз продуктів діяльності суб'єктів педагогічного процесу, самооцінки), а також педагогічний експеримент, статистичні методи вторинної обробки даних.

Виявлення рівня розвитку творчого мислення і здібностей до дизайн-діяльності. Для того щоб визначити «зону найближчої дії», тобто той рівень умінь і навичок, який ми можемо досягнути в процесі навчання, нам треба провести з дошкільнятами діагностики, що визначають рівень розвитку творчого мислення, що є і дизайнерських здібностей. Діагностичну роботу можна провести як індивідуально з дитиною, так і з групою дітей, в залежності від характеру і особливостей діагностичної роботи. Вченими, що працювали в області розвитку творчих здібностей дітей, пропонуються наступні тести і діагностики, що містяться у додатках (див. Додаток А).

Таким чином, діагностики, що пропонується вище, дозволяють, на початковому етапі роботи з формування дизайнерського мислення, виявити рівень розвитку творчого мислення і зображальних здібностей у дошкільнят. У даній роботі ми будемо дотримуватися саме їх, і відповідно, на результатах цієї діагностики планувати подальшу корекційну роботу з розвитку зображувальних навичок і нестандартних способів мислення.

Внаслідок вивчення і аналізу теоретичного напрацювання в області дитячого дизайну нам вдалося показати, що шляхом цілеспрямованої, раціонально побудованої роботи можна прогнозувати формування у дошкільнята особливого стилю мислення, яке ми назвали «дизайнерським мисленням». Для даного вигляду мислення характерно розуміння основних критеріїв гармонійної речі, таких як: доцільність, художня виразність, почуття стилю і естетичне відношення до миру речей.

Нам також вдалося обґрунтувати те, що формування основ такого мислення найбільш успішно протікає при дотриманні певних естетико - педагогічних умов: учбово - дизайнерських, соціально - емоційних, евристико - дидактичних, індивідуально - творчих, що підтверджує положення теоретичної і практичної частин дослідження.

Таким чином, внаслідок дослідження нами було вирішене питання, що стосується організаційно-педагогічних умов, а також детально розкриті складові методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного

віку на заняттях зображувальної діяльності: методи, прийоми, форми роботи та технології формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку. Все це має велике значення для розвитку творчої особистості дитини, формуванні у нього емоційно-ціннісного відношення до світу, уміння самовиражатися в дизайнерській діяльності. Також в процесі дизайн-діяльності у дітей розвиваються психічні пізнавальні процеси, рівень розвитку яких впливає на подальше навчання в школі і успішність в житті.

2.3. Визначення ефективності проведеної роботи щодо впровадження методики формування дизайнерського мислення дошкільнят в зображувальній діяльності

Проведена нами дослідно-експериментальна робота мала на меті перевірку достовірності моделі формування дизайнерського мислення дошкільнят в зображувальній діяльності. У відповідності з програмою і методикою дослідження в ході констатувального експерименту ми вирішували *мету дослідження* – вивчити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в зображувальній діяльності – ми визначили такі *завдання констатувального експерименту*:

- здійснити педагогічну діагностику та вивчити особливості методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку з метою активізації дитячої образотворчості;
- визначити стан сформованості та рівні дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в зображувальній діяльності на етапі констатувального експерименту;
- вдосконалити і обґрунтувати педагогічні умови та інноваційні форми, методи та прийоми формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в зображувальній діяльності.

Результати, отримані в ході констатувального експерименту спонукали до розробки моделі формування дизайнерського мислення дошкільнят в зображувальній діяльності та впровадження методики її використання у ході формувального експерименту.

Розроблені нами рекомендації перевірялись в експериментальних групах середнього та старшого дошкільного віку ЗДО №17 «Вишенька» та порівнювалися з результатами у контрольних групах. Оцінка результатів (зрізи) здійснювались на початку, в середині та кінці дослідної роботи і порівнювались з аналогічними зрізами в контрольних групах.

Теоретичне обґрунтування моделі формування дизайнерського мислення дошкільнят в зображувальній діяльності, її дослідно-експериментальна апробація в умовах тривалої педагогічної практики дозволили проаналізувати результати педагогічного експерименту. Під час роботи застосовувались методи дослідження: спостереження, анкетування, бесіда, аналіз продуктів навчальної і творчої діяльності, тестування, оцінювання результатів діяльності. Метод спостереження носив цілеспрямований, запланований характер і проходив у природних умовах. Спостереження мало самостійні завдання, проводилось систематично, відповідно до плану, при цьому фіксувались об'єктивні дані і дії, особливості формування дизайнерського мислення дошкільнят. Результати спостережень систематично відмічались.

Для проведення педагогічного діагностування на етапі контрольного експерименту восени 2021 року ми виявили чотири рівні дизайнерського мислення: початковий, репродуктивний, продуктивний і продуктивно-творчий. Дані відображені у порівняльній таблиці контрольного експерименту, яка відображає у чисельному та відсотковому відношенні зміни рівнів сформованості дизайнерського мислення дошкільнят результативності дослідної роботи на різних етапах експерименту: констатувальному і формувальному 2.5.

Таблиця 2.5

Порівняльна характеристика розподілу дошкільнят за рівнями сформованості дизайнерського мислення (контрольний експеримент)

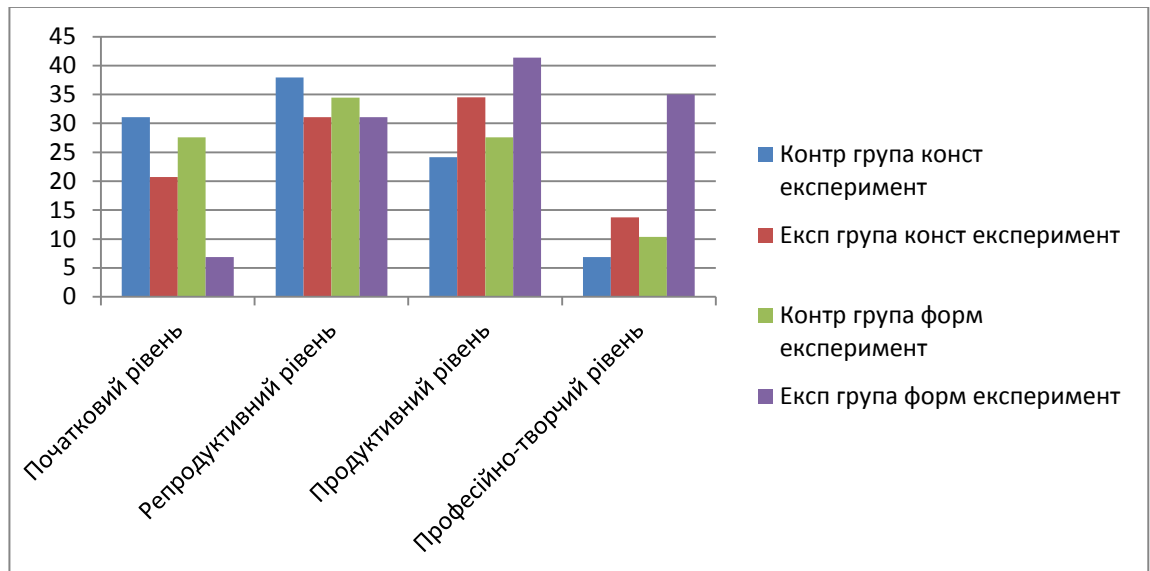
Тип групи		К-сть дітей	Рівні сформованості дизайнерського мислення							
			початковий		репродуктивний		продуктивний		продуктивно-творчий	
			к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
Констатув. експеримент	Експер. група	60	12	20,7	18	31,05	20	34,5	10	13,75
	Контр. група	60	18	31,05	22	37,95	15	24,15	5	6,85
Формувальн. експеримент	Експер. група	60	5	6,9	18	31,05	24	41,4	13	20,65
	Контр. група	60	17	27,58	20	34,48	16	27,58	7	10,36

За результатами дослідно-експериментальної роботи на етапі констатувального експерименту в експериментальних групах репродуктивного – 31,05% (18 дітей), продуктивного – 34,5% (20 дітей), продуктивно-творчого – 13,75% (10 дітей). Показники у контрольних групах – дітей репродуктивного – 37,95% (22 дитини), продуктивного – 24,15% (15 дітей), продуктивно-творчого – 6,85% (5 дітей), що підтвердило необхідність усвідомленого розгляду характерологічних особливостей дітей дошкільного віку в освітньому процесі.

На етапі формувального експерименту в експериментальних групах репродуктивного – 31,05% (18 дітей), продуктивного – 41,4% (24 дитини), продуктивно-творчого – 20,65% (13 дітей). Показники у контрольних групах – дітей репродуктивного – 34,48% (20 дітей), продуктивного – 27,58% (16 дітей), продуктивно-творчого – 10,36% (7 дітей). Результати контрольного експерименту відображено у рисунку 2.2.

Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи свідчить, що в експериментальних групах: зниження початкового – з 20,7 до 6,9%, зростання продуктивного – з 34,5% до 41,4% та зростання продуктивно-творчого – з 13,75% до 20,65%, що підтверджує ефективність

експериментальної методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності. Зокрема, зростання продуктивного рівня свідчило про розвинутий інтерес дошкільнят до дизайнерської творчості.

Рисунок 2.2. Рівні сформованості дизайнерського мислення дошкільнят (контрольний експеримент)

За даними рівневого дослідження можна зробити висновок, що вдосконалення сформованості компонентів дизайнерського мислення свідчить про ефективність упровадження розробленої моделі. Зокрема, найбільш достовірним показником сформованості дизайнерського мислення дошкільнят є вміння використовувати отримані знання, уміння і навички в реальних умовах навчально-виховного процесу закладу дошкільної освіти.

Висновки до другого розділу

Результати, отримані в ході констатувального експерименту спонукали до розробки моделі формування дизайнерського мислення дошкільнят в зображувальній діяльності та впровадження методики її використання у ході

формування експерименту. Розроблені нами рекомендації перевірялись в експериментальних групах середнього та старшого дошкільного віку ЗДО №17 «Вишенька» та порівнювалися з результатами у контрольних групах. Оцінка результатів (зрізи) здійснювались на початку, в середині та кінці дослідної роботи і порівнювались з аналогічними зрізами в контрольних групах.

Теоретичне обґрунтування моделі формування дизайнерського мислення дошкільнят в зображувальній діяльності, її дослідно-експериментальна апробація в умовах тривалої педагогічної практики дозволили проаналізувати результати педагогічного експерименту. Під час роботи застосовувались методи дослідження: спостереження, анкетування, бесіда, аналіз продуктів навчальної і творчої діяльності, тестування, оцінювання результатів діяльності. Метод спостереження носив цілеспрямований, запланований характер і проходив у природних умовах. Спостереження мало самостійні завдання, проводилось систематично, відповідно до плану, при цьому фіксувались об'єктивні дані і дії, особливості формування дизайнерського мислення дошкільнят. Результати спостережень систематично відмічались.

Для проведення педагогічного діагностування на етапі контрольного експерименту восени 2021 року ми виявили чотири рівні дизайнерського мислення: початковий, репродуктивний, продуктивний і продуктивно-творчий. За результатами дослідно-експериментальної роботи на етапі констатувального експерименту в експериментальних групах репродуктивного – 31,05% (18 дітей), продуктивного – 34,5% (20 дітей), продуктивно-творчого – 13,75% (10 дітей). Показники у контрольних групах – дітей репродуктивного – 37,95% (22 дитини), продуктивного – 24,15% (15 дітей), продуктивно-творчого – 6,85% (5 дітей), що підтвердило необхідність усвідомленого розгляду характерологічних особливостей дітей дошкільного віку в освітньому процесі.

На етапі формувального експерименту в експериментальних групах репродуктивного – 31,05% (18 дітей), продуктивного – 41,4% (24 дитини), продуктивно-творчого – 20,65% (13 дітей). Показники у контрольних групах – дітей репродуктивного – 34,48% (20 дітей), продуктивного – 27,58% (16 дітей), продуктивно-творчого – 10,36% (7 дітей). Результати контрольного експерименту відображено у рисунку 2.2.

Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи свідчить, що в експериментальних групах: зниження початкового – з 20,7 до 6,9%, зростання продуктивного – з 34,5% до 41,4% та зростання продуктивно-творчого – з 13,75% до 20,65%, що підтверджує ефективність експериментальної методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності. Зокрема, зростання продуктивного рівня свідчило про розвинутий інтерес дошкільнят до дизайнерської творчості.

За даними рівневого дослідження можна зробити висновок, що вдосконалення сформованості компонентів дизайнерського мислення свідчить про ефективність запровадження розробленої моделі. Зокрема, найбільш достовірним показником сформованості дизайнерського мислення дошкільнят є вміння використовувати отримані знання, уміння і навички в реальних умовах навчально-виховного процесу закладу дошкільної освіти.

ВИСНОВКИ

Формування мислення людини завжди знаходило своє відображення у дослідженнях провідних науковців минулого і сучасності, ми розглядаємо мислення у розумінні професійно-художньої діяльності, а саме дизайнерського мислення та його особливостей в процесі вивчення основ формоутворення. У вивченні психологічного аспекту дизайнерської творчості, важливе значення мали дослідження творчості і творчого мислення, роботи: Л. Виготського, Г. Ермаш, А. Козаревой, А. Матюшкіна, Я. Пономарьова.

Аналіз спеціальної літератури дає змогу виокремити поняття «дизайнерське мислення», що вперше було введено Н. Кондратьєвою. Дизайнерське мислення, на її думку обумовлює наявність у людини таких оціночних суджень і способів творчої діяльності, які визначають естетичне ставлення до світу речей і до навколишньої дійсності в цілому [24, с. 19]. На думку Л. Малиновської, воно формується через спеціальну інформацію, постановку завдань по створенню окремої середовища та пошук способів їх реалізації.

Системне дизайнерське мислення - це мислення, яке можна сформувати при оволодінні спеціальними знаннями уміннями в умовах певної естетико-педагогічної середовища, а також в процесі виникнення проблемно-пошукової ситуації і способів її рішення [45, с.8]. Згідно з науковими даними, дизайнерське мислення включає в себе наступні параметри:

- конструктивність;
- доцільність;
- варіативність, гнучкість;
- почуття стилю і стильової гармонії.

Дитячий дизайн – це вид художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, орієнтований на розвиток їхніх естетичних здібностей і практичних умінь художнього конструювання. Ідеться про заняття з

художньої праці й дизайну, які розвивають у старших дошкільників інтелект, культуру мовлення і спілкування, здібності до аналізу й узагальнення, творчі здібності – просторову уяву, проектно-образне мислення. Діти починають усвідомлювати своє співавторство, авторську компетентність, беручи участь у створенні естетичних об'єктів, пробують упорядковувати побут, використовуючи набутий у закладі дошкільної освіти досвід дизайну. Вихованці моделюють прикраси й сувеніри, майструють одяг для ляльок, костюми й декорації до своїх спектаклів і дитячих свят.

Зміст навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну визначають чинні комплексні та тематичні програми виховання, розвитку та навчання дітей у дошкільному навчальному закладі. Кінцеві результати навчання подано у Базовому компоненті дошкільної освіти. Заняття художньо-естетичного циклу, до яких певною мірою належить і заняття з художньої праці, мають свою специфіку, відмінну від занять логіко-математичного чи природничого напрямку.

Початком нашої дослідно-експериментальної роботи став етап *констатувального дослідження*, яке ми проводили в 2020 навчальному році. Виходячи з *мети дослідження* – вивчити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в зображувальній діяльності – ми визначили такі *завдання констатувального експерименту*:

- здійснити педагогічну діагностику та вивчити особливості методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку з метою активізації дитячої образотворчості;
- визначити стан сформованості та рівні дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в зображувальній діяльності на етапі констатувального експерименту;
- вдосконалити і обґрунтувати педагогічні умови та інноваційні форми, методи та прийоми формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в зображувальній діяльності.

Експериментальною базою дослідження було обрано групи середнього та старшого віку ЗДО №17 «Вишенька» та ЗДО №7 «Полісяночка» міста Рівного Рівненської області. Було визначено експериментальні групи ЗДО №17 «Вишенька» середня група - 30 дітей, старша група - 30 дітей. Методика педагогічної діагностики на етапі констатувального дослідження не відрізнялася у двох закладах дошкільної освіти. Результати, отримані в ході констатувального експерименту спонукали до розробки моделі формування дизайнерського мислення дошкільнят в зображувальній діяльності та впровадження методики її використання у ході формувального експерименту.

Мета формувального етапу педагогічного експерименту полягала в тому, щоб перевірити організаційно-педагогічні умови та модель методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку в практиці освітньо-виховної діяльності закладу дошкільної освіти. Формувальний етап педагогічного експерименту тривав під час виробничої практики, навесні та восени 2021 року. На базі експериментальних середньої та старшої груп експериментального закладу дошкільної освіти №17 «Вишенька», втілювалася розроблена модель методики формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності у сучасних умовах дитячого садка.

Завдання формувального етапу експериментальної діяльності:

- за результатами констатувального етапу експерименту сформувати контрольні та експериментальні групи дітей дошкільного віку;
- поетапно упровадити в педагогічний процес закладу дошкільної освіти розроблену авторську модель методики формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності;
- реалізувати гіпотетично визначені педагогічні умови ефективного формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності;

- впровадити у ході дослідно-експериментальної роботи комплекс діагностичних авторських методик (анкетування, опитування, завдання) для визначення рівнів сформованості компонентів дизайнерського мислення дошкільників;

- оптимізувати вплив інноваційного художньо-розвивального освітнього середовища закладу дошкільної освіти на процес формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності.

Спроектована модель методики формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності складається з блоків: *цільового* (реалізує мету формування дизайнерського мислення дошкільників на заняттях зображувальної діяльності); *теоретико-методологічного* (ґрунтується на сучасних наукових підходах, концептуальних положеннях та принципах формування дизайнерського мислення); *проектувального* (формування розвивально-творчого середовища ЗДО як сукупності психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов, методичне забезпечення, предметну специфіку методики формування дизайнерського мислення дошкільнят на заняттях зображувальної діяльності), *формувального* (форми, методи, засоби, інноваційні технології); *діагностично-результативного* (характеризує контролюючу функцію досліджуваного процесу, структурні компоненти, рівні та критерії сформованості дизайнерського мислення дітей дошкільного віку).

Важливого значення у структурі авторської моделі набуло *розвивально-творче середовище закладу дошкільної освіти*. Його охарактеризовано рядом умов: наявністю емоційно-сприятливого клімату та взаємостосунків співпраці і співтворчості між вихователем і дітьми; створенням атмосфери, наповненої креативними дизайнерськими ідеями, художньо-мистецьким змістом; формуванням індивідуально-творчого стилю дизайнерської діяльності дошкільнят; запровадженням широкого спектру організаційних форм у поєднанні з інноваційними освітніми художньо-педагогічними

технологіями і методами; підвищенням рівня професійної компетентності вихователя у галузі дизайнерської освіти; оновленням матеріально-технічної бази закладу дошкільної освіти та навчально-методичного забезпечення занять художнього конструювання та зображувальної діяльності.

Розроблені нами рекомендації перевірялись в експериментальних групах середнього та старшого дошкільного віку ЗДО №17 «Вишенька» та порівнювалися з результатами у контрольних групах. Оцінка результатів (зрізи) здійснювались на початку, в середині та кінці дослідної роботи і порівнювались з аналогічними зрізами в контрольних групах.

Теоретичне обґрунтування моделі формування дизайнерського мислення дошкільнят в зображувальній діяльності, її дослідно-експериментальна апробація в умовах тривалої педагогічної практики дозволили проаналізувати результати педагогічного експерименту. Під час роботи застосовувались методи дослідження: спостереження, анкетування, бесіда, аналіз продуктів навчальної і творчої діяльності, тестування, оцінювання результатів діяльності. Метод спостереження носив цілеспрямований, запланований характер і проходив у природних умовах. Спостереження мало самостійні завдання, проводилось систематично, відповідно до плану, при цьому фіксувались об'єктивні дані і дії, особливості формування дизайнерського мислення дошкільнят. Результати спостережень систематично відмічались.

Для проведення педагогічного діагностування на етапі контрольного експерименту восени 2021 року ми виявили чотири рівні дизайнерського мислення: початковий, репродуктивний, продуктивний і продуктивно-творчий. За результатами дослідно-експериментальної роботи на етапі констатувального експерименту в експериментальних групах репродуктивного – 31,05% (18 дітей), продуктивного – 34,5% (20 дітей), продуктивно-творчого – 13,75% (10 дітей). Показники у контрольних групах – дітей репродуктивного – 37,95% (22 дитини), продуктивного – 24,15% (15 дітей), продуктивно-творчого – 6,85% (5 дітей), що підтвердило необхідність

усвідомленого розгляду характерологічних особливостей дітей дошкільного віку в освітньому процесі.

На етапі формувального експерименту в експериментальних групах репродуктивного – 31,05% (18 дітей), продуктивного – 41,4% (24 дитини), продуктивно-творчого – 20,65% (13 дітей). Показники у контрольних групах – дітей репродуктивного – 34,48% (20 дітей), продуктивного – 27,58% (16 дітей), продуктивно-творчого – 10,36% (7 дітей). Результати контрольного експерименту відображено у рисунку 2.2.

Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи свідчить, що в експериментальних групах: зниження початкового – з 20,7 до 6,9%, зростання продуктивного – з 34,5% до 41,4% та зростання продуктивно-творчого – з 13,75% до 20,65%, що підтверджує ефективність експериментальної методики формування дизайнерського мислення дітей дошкільного віку на заняттях зображувальної діяльності. Зокрема, зростання продуктивного рівня свідчило про розвинутий інтерес дошкільнят до дизайнерської творчості.

За даними рівневого дослідження можна зробити висновок, що вдосконалення сформованості компонентів дизайнерського мислення свідчить про ефективність упровадження розробленої моделі. Зокрема, найбільш достовірним показником сформованості дизайнерського мислення дошкільнят є вміння використовувати отримані знання, уміння і навички в реальних умовах навчально-виховного процесу закладу дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества. Москва. 1991. 168 с.
2. Антонович Є.А. Теорія і методика дизайну в контексті розвитку концепції сучасного національного дизайну. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. Спец. вип.: Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи. Кривий Ріг : Вид-во КДГГУ, 2005. № 13.
3. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1992. 272 с.
4. Антонович Є.А. Теорія і методика дизайну в контексті розвитку концепції сучасного національного дизайну. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. Спец. вип.: Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи. Кривий Ріг : Вид-во КДГГУ. 2005. № 13.
5. Базовий компонент дошкільної освіти. / авт. кол.: Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л. П., Косенчук О.Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г. М., Левінець Н. В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С. І., Піроженко Т. О., Половіна О. А., Рейпольська О.Д., Шевчук А. С. Наук. кер. Піроженко Т. О. Київ. 2021. 37 с.
https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
6. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. Москва: Педагогика, 1989. 190 с.; ил.
7. Белкіна Е.О. Від подиву до творчості. *Мистецтво та освіта*. 1998. №2. С. 12-19.
8. Близнюк М. М. Педагогічний дизайн як сучасний дидактичний напрям у підготовці майбутніх художників. Науковий огляд. № 4(47). 2018. С. 77-89.
9. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей: учеб. пособие для вузов. Москва : Академия, 2002. 320 с.

- 10.Бойко Н. І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами образотворчого мистецтва. Таврійський вісник освіти. 2013. № 4 (44). С. 117-121.
- 11.Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психол. очерк: кн. для учителя. 3-е изд. Москва: Просвещение, 1991. 92 с.
12. Воспитание к свободе. Педагогика Рудольфа Штейнера. Москва. 1990. 266 с.
- 13.Волкотруб И.Т., Основы художественного конструирования. Вища школа. 1988. 178 с.
- 14.Гавриш Н. «Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)». *Дошкільне виховання*. №3. 2021. С. 3-8.
https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/05/11/Dv_2021-03-Gavrysh.pdf
- 15.Гончаренко С. У. Методика як наука. Хмельницький : Вид-во ХГПК, 2000. 30 с.
- 16.Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 Урядовий кур'єр. 2018. № 38. 43 с.
- 17.Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав. 2004. 218 с.
- 18.Дружинин В. Н. Психология общих способностей. СПб. : Изд-во «Питер», 2000. 368 с.
- 19.Євдокимова Л. М. Умови формування творчого мислення. Дитячий сад : теорія і практика. 2011. 112 с.
- 20.Кириченко М.А. Основи образотворчої граматики. Київ. Вища школа. 2003. 165 с.
21. Климов В.П. Научное обеспечение дизайн-образования. Образование и наука. Известия УрОРАО. 2005. № 21 (32). С. 34-35.
22. Комоед Н. И. Дизайнерська діяльність дошкільнята. ТОВ ИД «Білий вітер». 2011. 70 с.

23. Комоед Н. И. Развитие творчѳсти дошкольного ребенка изобразительной деятельности. ТОВ ИД «Білий вітер», 2005. 100 с.
24. Кондратьева К.А. Этнокультурные основы в практике современной региональной дизайн- графики. Москва. 2005. 156 с.
25. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс] Режим доступу: [https:// drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9IWX M/view/](https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9IWXM/view/) 27.10.2016 р. 40 с.
26. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОРМ Ферець В. Б., 2020. 44 с.
27. Косенчук О. «Дитина в соціумі. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти». *Дошкільне виховання*. №4. 2021. С. 3-7. [https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna /2021/Pidvyschennya%20kvalifikatsiy /15.04/Dv_2021-04-Kosenchuk.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/Pidvyschennya%20kvalifikatsiy/15.04/Dv_2021-04-Kosenchuk.pdf)
28. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2005. 200 с.
29. Красовська О. О. Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі. Перероблене і доповнене видання. Львів: Новий світ – 2000. 2020. 300 с.
30. Красовська О. О. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до впровадження креативних технологій, нестандартних художніх технік на заняттях зобразувальної та декоративної діяльності. *Теорія і практика професійної підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти та початкової школи в умовах ступеневого навчання* : монографія / авт. кол. : В. Є. Борова, Л. В. Ілюк, О. Ф. Кирилович та ін. ; за заг. ред. О. О. Красовської. Рівне : О. Зень, 2021. 520 с. С. 270 - 306.
31. Красовська О. О. Професійна підготовка майбутніх вихователів ЗДО у галузі художньо-естетичного виховання засобами технологій контекстного навчання. *Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі*. Збірник статей. Луцьк. 2019. С. 42-44

- 32.Красовська О. О. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій: монографія. Рівне: Видавець О. Зень. 2017. 480 с.
- 33.Красовська О. О. Технології викладання освітньої галузі «Мистецтво». Перероблене і доповнене видання. Львів: Новий світ – 2000. 2020. 154 с.
- 34.Красовська, О. О. Художньо-педагогічні знання у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання*: монографія. /За заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2014. с. 294-317.
- 35.Кривоніс М.Л. Образотворча діяльність. Молодший дошкільний вік: Посібник/ М.Л.Кривоніс, О.Л.Дроботій. Харків: «Ранок», 2017. 208 с.
- 36.Кривоніс М.Л. Образотворча діяльність. Ранній вік: Посібник. Базовий компонент дошкільної освіти до всіх чинних програм. Нова редакція. / М.Л.Кривоніс, О.Л.Дроботій. Харків: «Ранок», 2017. 160 с.
- 37.Кривоніс М.Л. Образотворча діяльність. Середній вік: Посібник. Харків: «Ранок», 2015. 208 с.
38. Кузнєцова О.В. Ознайомлення з технікою дизайну як одна з умов розвитку творчості дошкільнят. Режим доступу. http://festival.1september.ru/index.php?numb_artic = 419196.
39. Ликова І. Чудо-писанки - шедеври мініатюрного живопису // Дошкільне виховання. - 2007. - № 3. - С. 46-52.
40. Курьерова Г.Г. Экология предметного мира как стратегия дизайна в постиндустриальный период. Москва. : Изд-во ВНИИТЭ. 2008. 132 с.
- 41.Ланіна І.В. Образотворче мистецтво для малят. (2-3 роки.) / І.В.Ланіна, Н.В.Кучєєва. Харків: Вид-во «Ранок», 2013. 96 с.
- 42.Ланіна І.В. Образотворче мистецтво для малят. 3-4 роки: Метод. посібник/ І.В.Ланіна, Н.В.Кучєєва. Харків: ТОВ Вид-во «Ранок», 2014. 96 с.
- 43.Ланіна І.В. Образотворче мистецтво для дошкільнят. 4 - 5 років: Метод. рекомендації/ І.В.Ланіна, Н.В.Кучєєва. Харків: Вид-во «Ранок», 2014. 96 с.

- 44.Луцан Н.І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну: навчальний посібник. Київ: Слово, 2010. 172 с.
- 45.Малиновская Л. П. Питання формування дизайнерського мислення. Москва. 1994. 138 с.
- 46.Матвієнко С.І. Художня праця та основи конструювання. Навчальний посібник. Ніжин. 2016. 200 с.
- 47.Матвієнко С. І. Художня праця та основи дизайну : навч. посіб. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.
- 48.Мелик-Пашаев, А. Педагогика искусства и творческие способности, Москва: Знание. 1981. 300 с.
- 49.Мельничук Л.Б., Марчук О.О., Красовська О.О., Шкабаріна М.А. Педагогічний аналіз готовності майбутніх вихователів до морального виховання старших дошкільників. *Інноваційна педагогіка*, 2021. Вип. 32. Т. 1. Теорія і методика професійної освіти. С. 95-99.
- 50.Моляко В. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень*. Житомир: Вид-во Рута. 2006. С. 13-18.
51. Монтесори М. Метод научной педагогики. Киев. 1994. 84 с.
52. Монтесори М. Самовоспитание й самообучение в начальной школе. Киев. 1995. 126 с.
- 53.Неменский Б.М. Изобразительное искусство и художественный труд: 1-4 кл. Москва. 1991. 191 с.
- 54.Неменский Б.М. Мудрость красоты: О проблемах эстетического воспитания: Книга для учителя. 2-е изд. перер. Москва: Просвещение, 1987. 253 с.; ил.
- 55.Нерянова С., Швачова О. Досягнення та перспективи розвитку дошкільної освіти. Робота з оновлення Базового компонента дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*. №1. 2021. С. 3-6.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dosyahnennya%20ta%20perspektyvy%20rozvytku%20doshkilnoyi%20osvity.pdf>

56. Нікітін Б.П. Сходинки творчості або розвиваючі ігри. Київ: Радянська школа, 1991. 160 с.
57. Обертас Т. С. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами образотворчого мистецтва. Таврійський вісник освіти. 2014. № 1 (45). С. 120-125.
58. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: Підручник для студ. вищ. навч. закладів/ Г.В.Сухорукова, О.О.Дронова, Н.М.Голота, Л.А.Янцур. 2-ге вид., перер. та доп. Київ: Слово, 2011. 376 с.
59. Орлов В. Ф. Мистецтво і педагогічні технології. Мистецтво та освіта. 2001. №1. С. 11-12.
60. Освітні технології. Навчально-методичний посібник. [за заг. ред. О. М. Пехоти]. К. : А.С.К., 2002. 255 с.
61. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ. Освіта України, 2008. 274 с.
62. Пантелеев Г. Н. Дитячий дизайн. Москва: «Карапуз - дидактика», 2006. 192 с.
63. Пантелеев Г. Н. Дитячий дизайн. Зображальна творчість і дизайн в дитячому саду. Москва. «Карапуз - дидактика». 2008. 106.
64. Половіна О. «Дитина у світі мистецтва. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)». *Дошкільне виховання*. №2. 2021. С. 3-8.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dytyna%20u%20sviti%20mystetstva.pdf>
65. Положення «Про протидію плагіату в університеті» / Затверджено Вченою радою МЕНУ ім. академіка Степана Дем'янчука Протокол № 4 від 24.11.2016 р. URL: <https://www.megu.edu.ua/sites/default/files/2021-07/Polozhennja-pro-protidiju-plagiatu.pdf>
66. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: «Академвидав», 2006. 456 с.

67. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Практикум: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2007. 352 с.
68. Програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К. : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
69. Програма «Дитина». Оновлена. 2020. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко та ін. Наук. кер. В. О. Огневюк. Київ. 2016. 304 с.
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
70. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» / Р. М. Борщ, Д. В. Самойлик. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72 с. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
71. Програма «Українське дошкілля». / О. І. Білан. За заг. Ред. О. В. Низковської. Тернопіль: Мандрівець. 2017. 256 с.
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
72. Програма «Я у світі». Програма розвитку дитини від народження до 6-ти років. /О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова та ін. Наук. кер. О. Л. Кононко. Київ. 2019. 488 с. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
73. Прусак В. Ф. Становлення дизайн-освіти в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2002. Вип. 16.4.1. С. 80-87.
74. Рудницька О.П. Основи викладання мистецьких дисциплін. Київ: АПН України, 1998. 183 с.
75. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга –Богдан, 2005. 360 с.
76. Семенов О.С. Формування творчо спрямованої особистості старшого

- дошкільника у позашкільному навчальному закладі: монографія/ Нац.академія пед. наук України. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2017. 520 с
77. Система эстетического воспитания в детском саду/ Н.А.Ветлугина, Н.П.Сакулина, Н.С.Карпинская, В.А.Езикеева. Москва: АПН РСФСР, 1962. 372 с.
78. Скрябина О. В. Розвиток у дітей 3-6 років творчих здібностей на основі дизайн – діяльність. *Дошкільне виховання*. 2008. № 4. 12-18 с.
79. Терешкун А. В. До питання дизайн-освіти в Україні: культурологічний аспект. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура*. 2011. № 3. С. 79-81.
80. Трач С.К. Образотворче мистецтво: Альбом-посібник. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2003. 64 с.
81. Фурса О. О. Основні напрями і чинники становлення дизайн-освіти. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.18. С. 392-398.
82. Фурса О. О. Розвиток дизайн-освіти в Україні і зарубіжжі: історико-порівняльний аспект. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. Вип. 2. С.112-124.
- 83.Хомич Л. Роль мистецтва у професійно-педагогічній підготовці вчителя. *Мистецтво та освіта*. 1998. №3. С.51-54.
84. Чен Н.В. Художньо-естетичний розвиток старших дошкільників. *Образотворча діяльність: Посібник вихователя*. Харків: «Основа», 2012. 96 с.
- 85.Шевнюк О.Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика. Київ. НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2003. 232 с.
- 86.Шевченко Г.П. Эстетическое воспитание в школе. Київ: Рад. школа, 1985.144 с.
87. Шевчук А. «Мистецька освіта дітей. Традиції та інновації в оновленому БКДО». *Дошкільне виховання*. №4. 2021. С. 20-23. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dytyna%20u%20sviti%20mystetstva.pdf>

88. Шевчук А. «Формування навичок рефлексії у дітей: ранкова зустріч «Мистецький досвід». *Музичний керівник*. №5. 2021. С. 4-8.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dytyna%20u%20sviti%20mystetstva.pdf>
89. Шумега С.С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Історія дизайну. Навчальний посібник. К.. 2004. 260 с.
90. Щедровицький Г. П. Культура. Культуротехніка. Культурологія / Из архива Г. П. Щедровицкого. Т. 10. Москва. 2007. 416 с
91. Холмянський Л. М. Дизайн. Пробний навчальний посібник. Київ "Вища освіта" 1992. 200 с.
92. Художньо-естетична діяльність. Середня група. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2009. 104 с.
93. Художньо-естетична діяльність. Старша група: Методичне забезпечення Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2012. 128 с.
94. Юсов Б.П. Принципи побудови інтегрованих поліхудожніх програм з образотворчого мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2001. №3. С. 40-41.
95. Юрас І.І. Педагогічний потенціал використання історичного матеріалу у формуванні естетичного ставлення до дійсності. *Нравственно-эстетическое воспитание молодежи средствами искусства: Тезисы*. Чернигов, 1990. С. 68-69.
96. Яригіна А. Графічний дизайн. *Дошкільне виховання*. 2005. № 2. С. 35-41.
97. Яригіна А. Діти і графічна сценографія. *Дошкільне виховання*. 2005. № 11. С. 24-30.
98. Яригіна А. Діти і дизайн: фітодизайн, флористика, аранжування з природних матеріалів. *Дошкільне виховання*. 2006. № 2. С. 65-71.

Додаток А

«Асоціативний тест» (Башаєва Т. В.)

Даний тест дозволяє виявити знання про колірні відтінки і стан здатності розрізняти кольори.

Для проведення діагностики підбираються знайомі для дітей предметні малюнки в чорно-білому зображенні і кольорові фішки. Дитині пропонують співвіднести фішки до предмета за кольором і відтінком.

Аналіз проводиться по наступній шкалі:

3 бал-високий рівень: не допустив жодної помилки;

2 бала-середній: допустив 1-2 помилки;

1 бал-низький: допустив більше 2-х помилок.

«Тест кольоророзрізнення» (Череднякова Т. В.)

Даний тест дозволяє виявити знання відтінків кольору.

Для проведення цього тесту нам потрібні картки в кількості 10 штук з контрастними кольорами декількох відтінків. Наприклад, червоного і зеленого кольору.

Дитині пропонуються картки, і дається завдання:

1. Розклади картки по порядку від самого темного до самого світлого.

Використовуємо 2 кольори - зелений і червоний.

2. Серед 10 карток різного кольору необхідно вибрати тільки ті, які мають зелений відтінок (всього 5 відтінків).

Після виконання дитиною завдання проводиться кількісний аналіз:

3 бали - високий рівень: знань про насиченість кольору, тоновий відтінок: не допустив помилок при виконанні завдання;

2 бали - середній рівень: допустили 1-2 помилки;

1 бали - низький рівень: допустили 3 і більше за помилки.

«Виявлення знань про форму, композицію» (Падалко А. Е.)

Даний тест можна провести з декількома дітьми одночасно, і дозволяє він виявити знання геометричних фігур, визначити рівень знань дітей про колір, форму, рівень сформованості композиційних навиків.

З метою проведення діагностики дітям дається завдання скласти узор, орнамент для прикраси тарілки так, щоб фігури розташовувалися рівне, красиво, щоб кольори поєднувалися між собою.

По закінченні роботи дітям задаються питання, які мають велике значення для розумового, мовного розвитку і сприяють формуванню дизайнерського мислення у дітей.

- Які геометричні форми використали?
- Як розташовані форми відносно один одного? (симетрично, по-різному)
- Які кольори використали? (контрастні, теплі, холодні)
- Чи Поєднуються кольори?

Потім підводиться підсумок, і визначаються рівні розвитку знань дітей:

1 бал-низький: діти знають геометричні фігури, розрізняють кольори, але не уміють правильно їх поєднувати в композиції, не знають правил сочетаемости кольорів при складанні узору, інтуїція в цьому напрямі не розвинена.

2 бала-середній: діти знають геометричні фігури, добре розрізняють кольори, хоч не знають правил сочетаемости кольорів і форм, інтуїтивно їх відчують і правильно застосовують.

3 бала-високий: діти цілком свідомо виділяють властивості форм і кольору, правильно поєднують їх в композиції, обґрунтовуючи те або інакше поєднання.

Діагностика «Виявлення елементів технічної естетики»

Дану діагностику можна застосовувати з метою виявлення елементів технічної естетики, на які дитина звертає увагу.

Дітям пропонується відповісти на наступні питання:

- Назви свої любимі іграшки. Чим вони тобі подобаються?
- Які корисні речі є у вашій квартирі? Чим вони красиві?
- Чи Подобається тобі у дворі? Що тобі подобається там більше усього і чому?
- Які предмети техніки на вулиці тобі подобаються? Чому?

Після визначається рівень естетичного розвитку:

3 бала-високий: дитина звертає увагу на користь, що приноситься предметами, зручність в користуванні, відмічають красу форми.

2 бала-середній: дитина відмічає тільки красу предметів, обгрунтовуючи тим, що вони просто подобаються.

1 бал-низький: дитина не обгрунтовує свої відповіді, не розуміє користі предметів, зручності і краси.

Діагностика «Дизайн дитячих меблів»

Дана діагностика допомагає виявити здібності дітей до дизайнерської діяльності, створення уявного образу предмета.

З метою проведення діагностичної роботи дітям дається завдання вигадати і намалювати меблі майбутнього. Дається вказівка на те, що треба вигадати такі меблі, предмети якої повинні бути дуже корисними, зручними і красивими.

Особливість даного завдання складається в проєцированії уяви в майбутнє, випередження подій, тобто в створенні інакших внутрішніх умов для функціонування творчого мислення у дитини.

Завдання оцінюється за 3-х бальною системою, по наступних показниках:

- доцільність (здатність взаимосвязувати поставлену задачу з власним задумом, досягнення поставленої мети, контроль і корекція своїх дій);
- раціональність (вибір найбільш вигідних, економічних, розумних коштів для реалізації мети, зручність винаходу, можливість практичного застосування продукту творчої діяльності);
- новизна і оригінальність (продуктивні способи діяльності, не шаблонність, використання нестандартних форм, методів способів рішення задачі);
- доработанність (закінченість форм, реалізація задуму, а також емоційне задоволення від творчої діяльності).

Рівні визначаються в балах:

Низький: 1-4 бали

Середній: 5-8 балів

Високий: 9-12 балів

Діагностика «Чайний сервіз» (Маліновська Л. П.)

Дана діагностика допомагає виявити розуміння художніх особливостей загальної групи предметів, пов'язаних ансамблем.

Дітям дається завдання підібрати до даного чайника чашку і блюдце, щоб вони підходили за формою, кольором і орнаментом.

Рівень знань дітей визначається по показниках і оцінюється в балах:

1 бал - низький: дитина не розуміє художніх особливостей спільності предметів, пов'язаних ансамблем. Вибір предмета випадковий, не поєднується ні за кольором, ні за формою, ні по орнаменту. Інтуїція в цьому напрямі не розвинена.

2 бала - середній: дитина частково встановлює зв'язок між предметами. Поєднує предмети по одній ознаці: або за кольором, або за формою, або по орнаменту, оскільки інтуїтивно відчуває приналежність предмета до ансамбля.

3 бала - високий: дитина легко визначає обладнання предметів, що виражаються в поєднанні за формою, кольором і орнаментом. Свідомо виділяє спільні риси, обґрунтовуючи те або інакше поєднання.

Методика «Домалювання фігур» (Дяченко О. М.)

Методику можна проводити одночасно з групою дітей. Направлена вона на визначення рівня розвитку уяви, творчого мислення, а також здатності створювати оригінальні образи.

Як матеріал використовується комплект карток, на кожній з яких, намальована одна фігурка невизначеної форми. Усього в наборі 10 карток.

Дитині даються вказівки, слідує яким, він повинен домалювати кожну фігурку так, щоб вийшла яка-небудь картинка, по його розсуду. Потім йому дають простий олівець і картку з фігуркою. Після того, як дитина справилася із завданням, у нього взнають, що він намалював. Відповідь дитини фіксується. Потім послідовно, по одній, пред'являються інші картки з фігуркою.

Якщо дитина не зрозуміла завдання, то вихователь може на першій фігурці показати декілька варіантів домалювання.

Для оцінки рівня виконання завдання для кожної дитини підраховується коефіцієнт оригінальності: кількість неповторюючихся зображень. Однаковими вважаються зображення, в яких фігура для домалювання перетворюється в один і той же елемент. Наприклад, перетворення і квадрата, і трикутника в екран телевізора вважається повторенням, і обидва ці зображення не зараховуються дитині.

Потім порівнюють зображення, створені кожним з дітей групи, що обстежується на основі однієї і тієї ж фігурки для домалювання. Якщо двоє дітей перетворюють квадрат в екран телевізора, то цей малюнок не зараховується жодному з цих дітей.

Таким чином, коефіцієнт оригінальності рівний кількості малюнків, що не повторюються (по характеру використання заданої фігурки) у самої дитини і ні у кого з дітей групи.

Нижче приведений протокол обробки отриманих результатів.

Під кожною фігурка записується, яке зображення дала дитина. Назви зображень, що повторюються: повтори у однієї дитини і повтори у різних дітей по одній і тій же фігурка закреслюють. Кількість не закреслених відповідей - коефіцієнт оригінальності кожної дитини. Потім виводять середній коефіцієнт оригінальності по групі: індивідуальні величини коефіцієнта оригінальності підсумовують і ділять на кількість дітей в групі.

Низький рівень виконання завдання- коефіцієнт оригінальності менше середнього по групі на 2 і більше за бал.

Середній рівень - коефіцієнт оригінальності рівний середньому по групі або на 1 бал вище або нижче середнього.

Високий рівень - коефіцієнт оригінальності вище середнього по групі на 2 і більше за бал.

На рівні з кількісною обробкою результатів можлива якісна характеристика рівнів виконання завдання.

Можна виділити наступні рівні:

При низькому рівні діти фактично не приймають задачу: вони або малюють поруч із заданою фігурка щось своє, або дають безпредметні зображення. Іноді ці діти (для 1-2 фігурка) можуть намалювати предметний схематичний малюнок з використанням заданої фігурка. У цьому випадку малюнки, як правило, примітивні, шаблонні схеми.

При середньому рівні діти домальовують більшість фігурки, однак, всі малюнки схематичні, без деталей. Завжди є малюнки, що повторюються самою дитиною або іншими дітьми групи.

При високому рівні діти дають схематичні, іноді деталізовані, але, як правило, оригінальні малюнки (що не повторюються самою дитиною або іншими дітьми групи). Запропонована для домалювання фігурка є звичайно центральним елементом малюнка.

Додаток Б

КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ

Тема: «Портрет друга. Паперопластика як засіб розвитку творчих здібностей»

Мета: навчальна - навчити дітей засобами паперової пластики створювати портрет, передаючи настрій, емоції, характер людини.

Розширити знання про напрямок роботи художника-портретиста.

Учити умінню аналізувати, розуміти твори мистецтва.

Закріпити практичні навички у роботі з папером та інструментами; розвиваюча - розвивати окомір, творчу уяву, почуття кольору, пропорцій.

Проконтролювати вміння дітей застосовувати набуті навички у роботі з папером.

Забезпечити в ході заняття поповнення словникового запасу дітей; виховна - виховувати почуття прекрасного, естетичний смак, охайність у роботі.

Викликати інтерес до роботи художника.

Завдання:

- відпрацювати практичні навички у роботі з папером;
- зробити порівняльний аналіз картин;
- викликати естетичні почуття.

Методи:

- словесні (розповідь, пояснення);
- наочні (демонстрація репродукцій картин, робіт старших вихованців);
- практичні (практична робота, ігрова вправа, екскурсія до музею).

Методи стимулювання інтересу до навчання - створення цікавої ситуації.

Тип заняття: комбіноване.

Форма заняття: групове.

Вид заняття: творча майстерня.

Міжпредметні зв'язки: зображувальне мистецтво, історія мистецтв.

Обладнання: демонстраційний матеріал: репродукції картин художників-портретистів із зображенням дітей та дорослих, картки з новими термінами, зразки дитячих робіт.

Роздатковий матеріал: кольоровий папір, заготовка для роботи на аркуші паперу А3, клей, ножиці, фломастери, олівець.

Очікуваний результат: діти повинні самостійно виготовити портрет засобами паперової пластики та представити їх на виставку; мають навчитись аналізувати твори мистецтва.

Хід заняття

I. Вступна частина

1. Організаційний момент

2. Активізація уваги дітей. Актуалізація опорних знань

- Сьогодні на занятті ми здійсним захопливу подорож до музею. - Що таке музей? (Відповіді дітей).

Термінологія: Музей - це заклад який займається збиранням, вивченням, зберіганням та експонуванням культурних, природних та історичних цінностей.

- Які правила поведінки у музеї?

- Що потрібно для входу до музею? У вас на столах лежать чисті квитки, але ми поки не знаємо до якого музею ми потрапимо, а щоб дізнатися потрібно олівцем добре заштрихувати цей квиток.

- Які зображення ви побачили? Назвіть одним словом (картини).

3. Оголошення теми та мети заняття.

- Ми потрапимо до художнього музею, а точніше до картинної галереї. В ній представлені картини портретного жанру. Ознайомимось з деякими із них детальніше, навчимося аналізувати їх. Після екскурсії до галереї виконаємо творче завдання, а потім самі попрацюємо художниками-портретистами в нашій творчій майстерні.

II. Основна частина

Демонстрація репродукцій картин.

Порівняльний аналіз

- Кого ви бачите на портретах? - Чи бачите ви різницю в обличчях дітей та дорослих? (Дитячі обличчя кругліші, широко розкриті очі, рум'янець на щоках, пухкенькі губи. У дорослих обличчя більш видовжені, колір шкіри темніший, грубіший, зморшки, вираз обличчя зовсім інший).

- Що ще ми можемо сказати про людину дивлячись на портрет? (характер, настрій, професія, соціальний статус).

- Ми розглянули з вами портрети дітей та дорослих. Не кожен художник пише портрети. Треба досконало знати анатомію людини. Митець повинен відчувати характер людини, її настрій та різними способами донести до нас її внутрішній стан, а не зобразити тільки зовнішність. Є різниця в написанні портретів дітей та дорослих. Доросла людина може годинами позувати для художника, а у дітей настрій змінюється миттєво, вони непосидючі. Дорослі стримують свої почуття, емоції, а діти не можуть. Вони легко імпровізують, на обличчі яскраво виражені емоції. Для підтвердження моїх слів ви виконаєте творче завдання "Покажи емоцію". Діти в парах обирають конверт, складають розрізану картинку та показують задану емоцію.

- Що нам допомагає зрозуміти який настрій, відчуття на даний момент у людини? (очі, рот, брови, лоб змінюються).

Термінологія: Рух м'язів обличчя, які виражають внутрішній стан людини називають міміка.

2. Мотивація навчальної діяльності.

- Ми підійшли до найважливішого моменту нашого заняття - створення портрета. Це буде портрет вашого друга. Але ви будете його не малювати, а створювати за допомогою паперу, це не менш цікавіше заняття. Після цього ми створимо свою галерею портретів, яку зможуть відвідати ваші батьки, друзі.

3. Демонстрація та аналіз робіт дітей. Подивіться на роботи інших дітей, єдиного зразка немає, так як кожен з вас проявляє своє бачення, творчу уяву. - Який матеріал використовували діти у своїх роботах?

- Що можна зробити з папером, які дії? (розірвати, пом'яти, надрізати, розрізати)

- Які технічні прийоми обробки паперу використовували діти у своїх роботах?

- Скажіть, це пласке зображення? А яке?

- Які деталі виконано в об'ємі? При використанні таких прийомів зображення буде напівоб'ємним.

4. Демонстрація виготовлення основи портрета

1. Аркуш паперу А4 розрізаємо навпіл. Одну частину згинаємо по вертикалі, на якій малюємо овал обличчя, другу по горизонталі, на ній малюємо лінію плечей. І вирізаємо. Це основа.

2. На основу наклеїти деталі - очі, ніс, брови, губи, вуха з урахуванням пропорцій обличчя.

3. Наклеїти на фон. Після цього ваша творча робота. Зачіски, одяг, аксесуари наклеїти, застосовуючи різну обробку паперу.

4. Згадаємо пропорції обличчя.

5. Правила ТБ з ножицями, клеєм. Ви довго сиділи, слухали та спілкувались зі мною і тому треба провести фізхвилинку. Фізхвилинка: Щось не хочеться сидіти. Треба трохи відпочити. Руки вгору, руки вниз. На сусіда подивись. Руки вгору, руки в боки. Вище руки підніміть. А тепер їх опустіть. Плигніть, діти, кілька раз. За роботу, все гаразд.

5. Практична частина. Самостійна робота вихованців. Індивідуальний підхід.

III. Заключна частина Загальний підсумок заняття.

Оформити галерею портретів.

- Галерею яких картин ми створили?

- Як ви гадаєте ви досягли своєї мети у створенні портрету?
- Які у вас виникали труднощі під час роботи? Аналіз кожної роботи із зазначенням позитивних та негативних моментів.
- Вам подобається ваша галерея?
- Хтось запам'ятав прізвища художників, або картин? Якщо ні, ми ще повернемося до цієї теми, будемо вчитись на їх роботах. Ті знання які отримали та навички якими вже володієте, ви можете використати для створення портретів своїх друзів, родичів. Рекомендації.
- Тема портретів це безкінечне поле для творчості. Якщо хтось з вас хоче самостійно удосконалювати свої знання та навички, пропоную вам для використання свою бібліотеку, а також ви можете створити свою бібліотеку та колекцію репродукцій на тему «Портрет».

КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ

Тема: *«Юний модельєр - дизайнер» (Дитячий дизайн)* підготовча група

Мета: *Формування уявлення про структуру конкретного трудового процесу (моделювання, виготовлення одягу).*

завдання:

- Продовжуємо, узагальнювати уявлення про зв'язок праці людей зайнятих на одному провадженні.
- познайомити дітей з професією модельєр - дизайнер, її призначенням.
- Знайомити з роботою великих кутюр'є - дизайнерів В. Юдашкіним, В. Зайцевим).
- Формувати вміння в створенні дизайн одягу використовуючи отримані знання при виконанні практичних завдань: прикраса (*дизайн*) сучасного одягу.
- розвивати вміння, необхідні для колективної творчості, комунікативні навички, спостережливість, творчі здібності, естетичний смак.
- Виховувати повагу до праці дорослих.

Предметне середовище:

Ігрове і дидактичний обладнання:

слайди із зображенням великих кутюр'є- дизайнерів -В. Зайцева і його колекції одягу, В. Юдашкіна і його колекції дизайнерського одягу. Коробка з катушками ниток, сантиметром, ножицями, голками, крейдою, наперстком, невеликий швейною машинкою, шматок тканини, лекало, готове плаття.

Технічне обладнання: проектор для показу слайдів.

Попередня робота:

Бесіда *«Хто нам шие одяг?», «Знайомство з різновидами тканин»*

Сюжетно рольова гра *«Ательє», «Салон одягу».*

Розгляд фотографій, листівок, журналів мод із зображенням дизайну одягу.

Проведення тематичних занять з малювання, аплікації *«Сукня для принцеси», «Костюм клоуна», «Наряд цариці Осені».*

Хід заняття

Організаційний момент

Під дзвін дзвіночка діти збираються в коло.

Вихователь: - Подивіться хлопці, сьогодні на заняття я принесла красиву коробку. Давайте всі разом подивимося, що в ній знаходиться?

Діти: - відповіді.

Педагог дістає з коробки по одному предмету і пропонує дітям назвати ці предмети (нитки, сантиметр, ножиці, голки, крейда, наперсток, тканину, невелику швейну машинку, лекало, фасон сукні).

Вихователь: - Молодці! Скажіть, хто ж працює з цими предметами, і що за допомогою цих предметів можна робити?

Діти: - відповіді.

Вихователь: - Перерахуйте професії, які відносяться до пошиття одягу?

Діти: - Закрійник, швачка, кравець, модельєр.

Вихователь: - Ви правильно назвали професії людей, які займаються пошиттям одягу.

- Я пропоную вам пограти зі мною в гру «питання-відповідь», згодні. (Так.) питання:

1. Всі люди в щось одягнені, де вони набувають свій одяг?
2. Як одяг потрапила в магазин? Хто її зшив?
3. Як називають тих людей, які шують одяг?
4. А якщо в магазині ви не зможете знайти те, що потрібно, де можна зшити одяг?
5. В ательє прийме замовлення людина, яка кроїть одяг. Як називається його професія?
6. Принесли кравчині тканина, просять пошити сукню. З чого вона починає свою роботу?
7. Що потрібно зробити, перш ніж розкроїти сукню для пошиття?
8. Де кравчиня бере моделі одягу?
9. Хто вигадує моделі одягу?

- Не всі люди можуть шити і придумувати гарний одяг. Потрібно багато вчитися і любити це робити, бути фантазером, мати естетичний смак.

Всі професії: швачка, закрійник, модельєр тісно пов'язані між собою і зайняті на одному провадженні.

Вихователь: - Ви всі молодці і вірно відповіли на всі питання, правильно назвали професії, які беруть участь в пошитті одягу і розповіли про функції кожної.

Вихователь: - На сьогоднішньому занятті, я пропоную ближче познайомитися з професією «Модельєр - дизайнер».

Основна частина: Розповідь вихователя.

Модельєр (в російській традиції) - це фахівець з виготовлення моделей одягу, дизайнер одягу, творець експериментальних зразків, які розробляють декор, що вибирає колір і матеріали, продумує аксесуари і доповнення.

Увага на екран.

- Ми зараз познайомимося з двома відомими модельєрами - дизайнерами, першими завоювали визнання і славу в індустрії моди і прославили цю творчу професію не тільки в Росії, але і за межами нашої Батьківщини.

1. Слайд -Вячеслав Зайцев - кутюр'є, художник, поет, президент Московського Дому Моди, член Спілки художників РФ, заслужений діяч мистецтв РФ. Людина року в світі моди.

Народився 2 березня 1938 року в Іванові, в робітничій сім'ї. З відзнакою закінчив Івановський хіміко-технологічний технікум, отримав кваліфікацію художника з розпису тканин. 1962 рік - закінчив з відзнакою Московський Текстильний інститут. Працював на експериментальній швейній фабриці. Зараз очолює Московський Будинок Моди. В. Зайцев веде багатогранну творчу роботу з молодими художниками, модельєрами та дизайнерами. Багато в чому завдяки його зусиллям російська мода досягла світового рівня, зайнявши гідне місце. *(показ слайдів колекції одягу від В. Зайцева)*

2. Слайд-Валентин Юдашкін народився 14 жовтня 1963 року в селищі Баковка Одинцовського району Московської області.

Пристрасть до моделювання одягу у Валентина Юдашкіна проявилася ще в школі. Днями і ночами, майбутній кутюр'є малював свої перші "моделі" і сам же втілював їх у життя. Робив викрійки, шив з усього, що потрапляло під руку - для себе і для друзів. Після здачі випускних іспитів для Валентина не стояв питання, куди піти вчитися. Новина про його рішення засмутила батьків, які вважали, що професія модельєра - "не для чоловіків". У 1981 році Валентин поступив в Московський індустріальний технікум на факультет моделювання. Юдашкіна не зупинило й те, що на його курсі "Дизайн моди" були одні дівчонки. Так вийшло, що вже з перших кроків у професії Юдашкін представляв російську індустрію моди за кордоном колекції його робіт демонструвалися у всіх світових столицях мод, деякі моделі суконь Юдашкіна знаходяться в Музеї костюмів Лувра. Серед знаменитостей він вважається королем весільної моди. *(показ колекції)*

Вашій увазі я пропоную колекцію і інших модельєров- дизайнерів, які створюють гарні сукні не тільки для дорослих, але і для дітей.)

(показ слайдів сукні для дівчаток)

Вихователь: - Вам сподобалися надзвичайно гарні, ексклюзивні дизайнерські роботи модельєрів - дизайнерів? *(відповіді)*

Школу юних модельєрів збираюся я відкрити,

Чи не хотіли б Ви, дівчата, в цю школу вступити *(та)*

Дуже рада, але спочатку, кажу без зайвих слів

Одного бажання мала - кожен повинен бути готовий:

МАЛЮВАТИ - риси, кроїти І ШИТИ

Швидко навчитися, а для цього нам усім

Школа «Юних модельєрів» дуже стане в нагоді.

Вихователь: - Я всіх зараховую до школи «Модельєрів» і перш ніж пройти на робочі місця пропоную пограти в рухливу гру «Фігура з хустками.»
(під музичний супровід проводиться динамічна пауза)

Музика звучить раз,

Музика звучить два,

Музика звучить три,

Красива фігура з хустками замри. (граємо 2 рази)

Вихователь: - Які красиві рухи ви виконували під музику, а фігури були цікаві, молодці.

- А зараз я прошу пройти в школу і спробувати себе в ролі модельєрів - дизайнерів та розробити колекцію одягу, а так як настало літо пропоную зробити літню колекцію під назвою «Яскраві фарби літа» Продумайте, перш ніж приступити до роботи, куди б ви хотіли піти в цьому вбранні, якого кольору буде наряд, які прикраси, доповнення додадуть вашому поряд незвичайність. Наряд це не тільки плаття або костюм, потрібно не забути придумати яка буде взуття, головний убір, аксесуари. Подумали? Тоді пропоную вибрати собі модель і шаблони нарядів і приступити до роботи.

Самостійна робота дітей. Індивідуальна допомога кожному.

Вихователь: - Роботу все закінчили.

- Сьогодні всі молодці! Дуже постаралися, хороші і цікаві вбрання у вас вийшли. Давайте влаштуємо виставку робіт.

(Роботи вивішуються на дошці, діти коментують свої роботи, обговорюється кожна робота).

Вихователь: - Коли ви станете дорослими, може хтось із вас стане відомим модельєром, закрійником або кравцем.

- Давайте ще раз скажемо, з якою новою професією ми сьогодні познайомилися? (відповіді)

Чуєте, дзвенить дзвіночок, а значить урок у школі «Юних модельєрів» закінчився.

Додаток В

Анкета

«Визначення якості проведення вихователями занять дизайнерської творчості»

Шановний вихователю! Пропонуємо Вам пройти опитування щодо якості проведення занять дизайну. На поставлені питання Ви можете відповідати «так», «ні», або «частково».

1. Чи маєте Ви необхідні технічні навички роботи з різними конструктивними матеріалами?
2. Чи можете продемонструвати їх своїм дітям?
3. Чи усі програмові живописні, графічні, конструктивно-аплікативні техніки Ви використовуєте на заняттях ?
4. Чи можете дати якісну образну характеристику художнього твору з огляду на його конструктивні особливості?
5. Чи маєте у необхідній кількості до занять образотворчого мистецтва навчально-методичні таблиці з вивчення основ дизайну?
6. Чи використовуєте Ви педагогічні інновації при проведенні занять образотворчого мистецтва з елементами дизайну?

Дякуємо за участь!

Додаток Д

ВИРОБИ З ПАЛИЧОК ВІД МОРОЗИВА

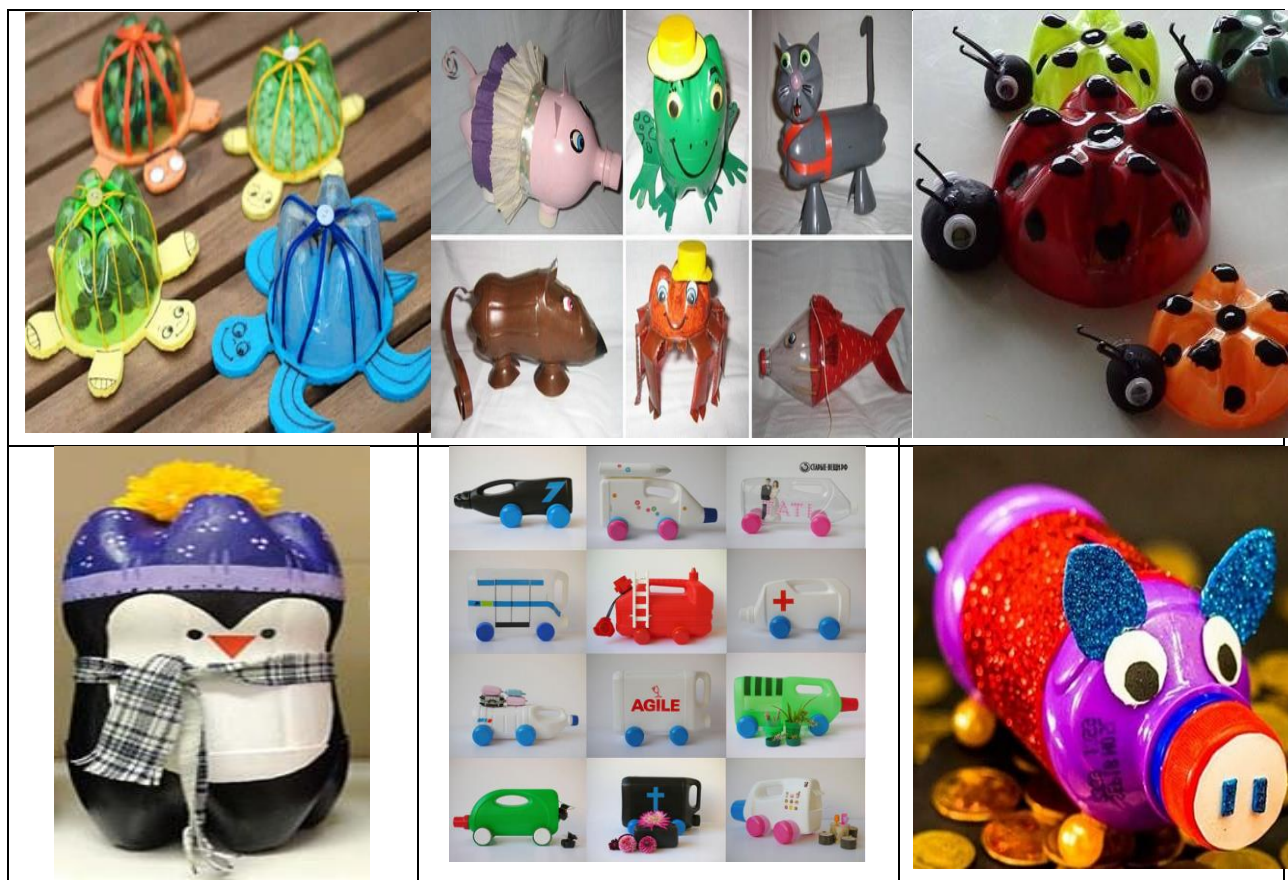
ВИРОБИ З ДРОТУ

ВИРОБИ З ПЛАСТИКОВИХ КРИШОК

ВИРОБИ З ПЛАСТИКОВИХ ПЛЯШОК

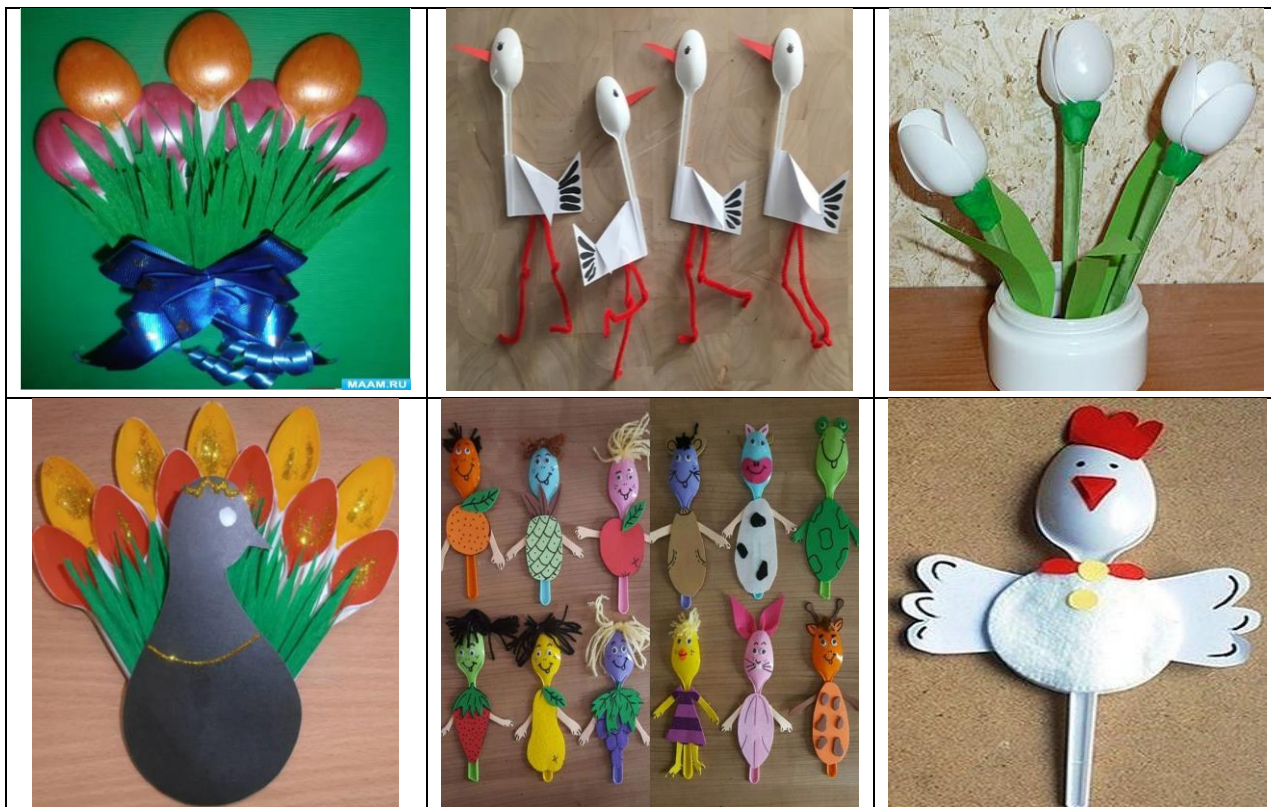
ВИРОБИ З ЯЄЧНИХ ЛОТКІВ

ВИРОБИ З ДИСКІВ

ВИРОБИ З ПЛАСТИКОВИХ ЛОЖОК

ВИРОБИ З ПЛАСТИКОВИХ СТАКАНЧИКІВ

